

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra romanistiky

**SLOVNÍK AMERIKANISMŮ; písmena H,
I ze slovníků AM, MM a JD**

EL DICCIONARIO DE AMERICANISMOS; las letras H,
I en el AM, MM, JD

LATIN AMERICAN DICTIONARY; the letters H, I in dictionary
of AM, MM, JD

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vypracovala: Pavlína Novotná
Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.
Studijní obor: Španělská filologie
Studijní rok: 2011/2012

Prohlašuji, že tuto práci jsem vypracovala samostatně a je mým původním dílem.
Veškerou literaturu a zdroje, které jsem ke své práci použila, jsem uvedla v seznamu
použité literatury.

V Olomouci dne 10.05.2012

podpis _____

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce panu prof. PhDr. Jiřímu Černému, CSc., za ochotu, konzultace, cenné rady a připomínky, které mi během zpracovávání této práce poskytl.

---

podpis

ÍNDICE:

1. Introducción	5
2. Las abreviaturas utilizadas	7
3. El diccionario español-checo de americanismos	10
3.1. Palabras con la entrada H	10
3.2. Palabras con la entrada I	25
4. Comentario de la traducción	35
5. Conclusión	45
6. Resumen	46
7. Anexo	47
8. Anotación	51
9. Bibliografía	53

1. INTRODUCCIÓN

Mi tesis final representa una parte del anunciado Diccionario de Americanismos Checo- Español que un día debería incluir todas las palabras que existen en la expresión oral y escrita de los hispanohablantes en el continente de América Latina.

Mi trabajo consistió en elaborar un listado de todas las palabras con las letras iniciales H e I.

Todos los lemas proceden del vocabulario de los hispanohablantes anotados en los diccionarios de americanismos de Augusto Malaret, Marcos Morínigo y Josef Dubský. Entonces me ocupé de unir los tres diccionarios, o sea, las palabras que comienzan con H e I, incluidas es esos diccionarios, en un conjunto con la traducción al checo. El objetivo fue buscar los equivalentes más adecuados y precisos posibles. No siempre logré encontrarlos, por eso tuve que optar por una descripción más amplia.

Durante el trabajo me di cuenta que Hispanoamérica es realmente muy diversa y este hecho como mejor se demuestra es justamente en el léxico de esta región. Numerosas culturas indígenas representan para nosotros los europeos una diferencia cultural, con sus estilos de vida que tienen denominaciones de muchas cosas peculiares que nosotros apenas podemos imaginar.

A mí me parece muy interesante participar en este proyecto de elaboración de un diccionario español-checo de americanismos que será una fructífera obra para todos los usuarios, porque es necesario mencionar que todavía no existe ninguna obra semejante en la lengua checa. Por supuesto la van a apreciar todos los potenciales usuarios, especialmente las personas relacionadas de algún modo con la lengua española. Como mi diccionario contiene varios signos y símbolos utilizados para la mejor comprensión y la búsqueda lo más eficaz posible, intercalé a mi tesis la lista de las abreviaturas utilizadas antes del propio diccionario.

Después sigue el mismo diccionario español-checo de los americanismos que está dividido en dos partes: los vocablos con la letra inicial H y los impicientes por la letra I.

Una parte clave de mi tesis es el comentario de la traducción que debería explicar todos los obstáculos con que tuve que confrontarme. Me esforcé describirlos y explicar mis pasos necesarios para encontrar una solución adecuada. Al final viene el resumen y la anotación de esta tesis junto con el anexo que contiene los imagenes de algunas palabras elegidas,

otra vez para una mejor comprensión. Como la última parte se presenta la bibliografía, recursos de Internet y los enlaces a las páginas de la web utilizados durante la elaboración.

2. LAS ABREVIATURAS UTILIZADAS

adj.	–	přídavné jméno
adj/subst	–	přídavné i podstatné jméno
adv.	–	příslovce
aim.	–	jazyk zvaný aimara, aymara apod.
AM	–	Augusto Malaret
Am	–	Amerika
Andy	–	oblast And
angl.	–	angličtina
Antil	–	Antily
apod.	–	a podobně
Arg	–	Argentina
arw.	–	jazyk zvaný arahuaco, arawak apod.
atd.	–	a tak dále
Bol	–	Bolívie
citosl.	–	citoslovce
Dom	–	Dominikánská republika
JD	–	Josef Dubský
Ekv	–	Ekvádor
f.	–	femininum, ženský rod
fr.	–	francouzština
guar.	–	jazyk zvaný guaraní
Guat	–	Guatemala
hanl.	–	hanlivý
Hond	–	Honduras
hovor.	–	hovorový
Chil	–	Chile
intr.	–	intransitivní
iron.	–	ironický
keč.	–	jazyk zvaný quechua
kič.	–	jazyk zvaný quichua
Kol	–	Kolumbie

Kost	–	Kostarika
Kub	–	Kuba
lid.	–	lidově
may.	–	jazyk zvaný maya apod.
MM	–	Marcos Morínigo
m.	–	maskulinum, mužský rod
m/f.	–	maskulinum i femininum
Mex	–	Mexiko
nah.	–	jazyk zvaný nahuatl, nahua apod.
např.:	–	například
Nik	–	Nikaragua
LaPla	–	oblast Río de la Plata
Obr.	–	obrázek
Pan	–	Panama
Par	–	Paraguay
Per	–	Peru
pl.	–	množné číslo
port.	–	portugalština
Portor	–	Portoriko
př.:	–	příklad
přenes.	–	přeneseně
Salv	–	Salvador
spoj.	–	spojka
subst.	–	podstatné jméno
StřAm	–	střední Amerika
svArg	–	severovýchodní Argentina
szArg	–	severozápadní Argentina
[Š: xxx]	–	ve Španělsku (tvar)
tr.	–	tranzitivní
tzv.	–	takzvaný
Urug	–	Uruguay
Ven	–	Venezuela
vulg.	–	vulgární
zvrat.	–	zvrátne

; ►	–	encyklopedické vysvětlení
; ■	–	synonymum, varianta
←	–	z
●	–	nový pramen
*	–	obrázek v příloze
~	–	nahrazuje opakovaný text
???	–	nenalezený údaj

3. EL DICCIONARIO ESPAÑOL-CHECO DE LOS AMERICANISMOS

3.1. PALABRAS CON LA ENTRADA H

haas, m. (← may.) (1) (Mex: Yucatán): banán; (MM).

haba, f. (el) (1) ~ **de indio**, ~ **de Guatemala** (Mex): druh rostliny; ► *Hura polyandra*, Baill; (2) ~ **de la costa**; (Mex): druh rostliny z čeledi bobovité; ► *Entada polistachya*; (MM).

habado, -da, adj. (1) (Kub, Mex, Ven): kropenatý; ► především o kohoutech; (MM).

habanera, f. (1) (Kub): společenský tanec; (2) kreolský tanec v párech; * (AM).

habano, adj/subst. • (2) (Kub, LaPla, Per): tabákové barvy; (3) m. (Am): druh havanského doutníku, havana; (4) m. (Am): doutník velmi dobré kvality; ► nemusí být původem z Havany; (MM).

habato, -ta, adj. (1) (Kub): hrubý, drsný, neopracovaný; (MM).

haber, intr. • (2) **ha de tres meses** (Am): už tři měsíce; (3) **habíamos muchos** (Am): bylo nás hodně; (4) **¿que hay?, ¿que hubo?** [Š: *hola*] (Am): ahoj!; (JD).

había, m. (← guar. *sabiá*) [Š: *zorzal*] (1) (Par): drozd; ■ Syn.: *zorzal*; (MM).

zorzal; viz: *había*; (MM).

habichuela, f., pl. (1) (Am): živobytí; (2) **color** ~ (Kub): khaki; (JD).

habilidoso, -sa, adj. (1) (Chil): schopný, dovedný; (AM).

habilitación, f. • (3) (Arg, Par): oprávnění, zmocnění; (4) půjčka v naturáliích; ► firma ji poskytne zemědělci na účet příští sklizně; (5) (Guat, Mex): záloha na práci; (MM).

habilitado, adj. (1) **¡estoy ~ yo con eso!** (Mex): to jsem si s tím dal!, posloužil!, to jsem dopadl!; (JD).

habilitar, tr/zvrat. (1) [Š: *fastidiar*] (Kub): otravovat, obtěžovat slovy a činy; (AM). • (2) dát zemědělci zálohu na práci; (3) (Kost): krýt; ► u zvířat; (4) (Arg, Par): zmocnit, oprávnit; (5) (Guat, Mex): vyplatit zemědělcům peníze předem za práci; (MM). • (6) zvrat. *~se*, (Am): sloužit k čemu; (JD).

habitante, m. (1) (Kub): vandrák; (JD).

habitantear, intr. (1) (Kub): vyhýbat se práci jako čert kříži; (JD).

habitera, f. (1) (Per): švadlena šijící náboženské hábity, roucha; (MM).

habla, f. (el); (1) **entrar(sele) a uno el** ~ (Chil): zastrašit, vyděsit, leknout se; (AM).

hablachento, -ta, adj/subst., hovor. (1) (Ven): upovídaný, ukecaný; (AM). • (2) m. (Ven): mluvka, tlachal; (JD).

hablada, f. • (6) (Arg, Chil, Mex): mluvení, povídání; př. *vale mucho una hablada a tiempo*; (AM, MM); (7) pl. **echar ~s** (Mex): vychloubat se; (AM). • (8) vychloubání, napařování se; (9) **~s** (Chil, Guat, Mex): pomlouvání, drby; (MM).

habladera, f. • (3) **dejar la** ~ (Am): nechat řeči; (JD).

habladero, m. (1) (Chil, Dom): klep, pomluva; (AM). • (2) (Am): žbrblání, remcání; (3) (Am): povídání; (JD).

hablador, -ra, adj. • (2) (Mex, Dom: Cibao): lživý; (AM). • (3) (Dom, Mex): vtíravý, nemístný; (MM).

hablantina, f. • (2) (Kol, Ven): křik, povyk, rámus; (3) tlachání; (MM).

hablantino, -na, adj/subst. (1) (Kol): klevetivý; (AM). • (2) (Kol): upovídaný, pomlouvačný; (MM). • (3) f. (Kol): klevetění; (JD).

hablar, tr. (1) (Ekv): vytknout, vynadat; př.: *me habló porque llegué tarde*; (2) ~ **como el gigante**, **por la bragueta** [Š: *sin ton ni son*] (Per): mluvit jen tak, pro nic za nic; (AM). • (3) ~ **alto de** (Am): vynášet, vychvalovat koho; (3) ~ **atrás** (Ekv): remcat; (4) ~ **al (divino) botón** (Am): mluvit do větru; (5) **habla a calzón quitado** (Am): mluví, jak mu zobák narost; (6) **~a como un cao** (Kub): nezavře pusu ani při jídle; (7) ~ **por no dejar** (Mex): mluvit, jen aby řeč nestála; (8) **está ~ando con San Pedro** (Chil): už je v pánu; (9) **¡ni ~!** (Mex): že mluvíš, to je bez řeči; (10)

ni ~ de peluquería/del peluquín (Kub): ani pomýšlení!, ani nápad; **(11) ~ como un perico** (Kub): nezavřít pusy; **(12) ~ por las puras** (Chil): mluvit do dubu; **(13) ~ como al tapial** (Ekv): jako by hrách na zeď házel; (JD).

habloteo, m. **(1)** (Mex): brebentění, hromadná konverzace; (MM).

hacamari, m. **(1)** (Per): druh medvěda; ► vyskytuje se v Andách; viz: *ucumar*; * (MM).

hacata, f., viz: *jacata*; (MM).

hacayote, m. (← nah.) **(1)** (Mex): druh žluté dýně; ► *Cucurbita moschata*, Duch; (MM).

hacedora, f. **(1)** (Per): žena, která vyrábí a prodává *chicha* (alkoholický nápoj); (AM).

hacendado, m. • **(2)** (Kub): majitel cukrovaru; (MM). • **(3)** (Arg, Par, Urug): statkář, farmář; (JD).

hacendario, adj. **(1)** (Mex): hospodářský, finanční; **(2)** (Am): statkářský; (JD).

hacer, tr/zvrat. **(1) no le hagas** (Mex): to musí být lež; (AM). • **(2) ~ cola** (Am): stát frontu; **(3) ~ furor** (Am): být v módě, mít úspěch; **(4) ~ la mañana, mañanita** (Am): dát si poránu malého panáka kořalky; **(5) ~ vaca** (Am): dělat spoluhráče; **(6) ~ roncha** (Arg, Par, Urug): vzbudit zvědavost; **(7) ~ la parada** (Am): chlubit se, vytahovat se; **(8) ~ sebo** (Am): zahálet v práci; **(9) ~le a uno pisar el palito** (Am): chytit někoho do pasti; **(10) ~le a uno un hijo macho** (Arg): způsobit někomu újmu; **(11) ~ caritas** (Kol, Mex): dělat líbivé pohledy, ► o ženě k nápadníkovi; **(12) zvat. ~sele a uno que** (Kol, Mex): zdát se, připadat; př. *se me hace que es tarde*; **(13) ~se la cola** (Kol, Mex): čekat, stát ve frontě; **(14) ~se el chico¹** (Kol, Mex): tajit zručnost ve hře; **(15) ~se el chico²** (Kol, Mex): předstírat ignoranci; **(16) ~se el chico³** (Kol, Mex): předstírat neschopnost; **(17) ~se ilusiones** (Kol, Mex): dělat si iluze, vzbuzovat naději; **(18) ~se el chancho rengo, chanchita muerta** (Arg, StřAm, Chil, Mex, Par, Per): dělat ze sebe hlupáka; **(19) ~se a una cosa** (Arg, Kol, Mex): zvyknout si na nějakou věc; (MM). • **(20) hace un mes atrás** (Chil): už před měsícem; **(21) ~ por hacer, ~ que se hace** (Am): dělat, jen aby se neřeklo, aby se dělalo; **(22) no le hace que subj.** (Am): nevdává, že; **(23) ;ni que haciendo!** (Ekv): ani nápad!; **(24) ¿qué haciendo?** (Am): pročpak?; **(25) la hizo de todo** (Mex): dělal všechno; **(26) zvat. no to hagas** (Am): jen se nedělej; **(27)** (Kol): opatřit si; (JD).

hacienda, f. • **(2)** (Portor): budova s přístroji na zpracování cukrové třtiny; (AM). • **(3)** (Arg): stádo dobytka chované na farmě, statku; **(4)** obecně chov dobytka; **(5)** rozsáhlý statek k chovu dobytka; **(6)** kakaová plantáž; **(7)** (Am): venkovské stavení; ► velkého rozsahu užívané k polnímu hospodářství nebo k chovu dobytka, popř. k obojímu; (MM). • **(8)** (Kub): ohrada pro dobytek; (JD).

hacha, f. (el) • **(3)** (Chil): hra v kuličky; **(4) de ~** (Chil): rána, úder; **(5) es de ~ y machete** (Dom, Kub): ví si ve všem, rady, je pro každou práci; **(6) ser ~** (Mex): ničit, rychle něco opotřebovat; př. *fulano es muy hacha para los zapatos*; **(7) es una ~ en el trabajo** (Kub): dře jak mezek; **(8) estar ~** (Mex): být dobře připravený, př. *estoy muy hacha en matemática*; (AM). • **(9) de ~ y tiza** (Arg): hádavý, hašteřivý; **(10)** (Chil): pražma obecná; ► druh ryby, *brama chilensis*; (MM). • **(11) dar de ~** (Mex): rozseknout záležitost; (MM). • **(12) pegar de ~** (Mex): rozseknout záležitost; **(13)** (Kub): filuta, šikula; př. *es un hacha*, (jde na to od lesa); **(14) pl. dientes de ~s** (Kub): druhé zuby, tesáky; (JD).

hachador, m. **(1)** (Arg, Guat, Kub, Ven): dřevorubec; (AM).

hachazo, m. • **(4)** (Kub): sekáč; ► žert o osobě, sekáč, jak z filmového plátna apod.; (JD).

hache, f. (la, el) **(1) volverse ~s y erres una cosa** (Kol, Chil): nezdařit se, zkrachovat; ► (Chil): *volverse haches y cúes*; (AM). • **(2) por ~s y por erres** (Mex): tak či onak; (JD).

hachear, tr. **(1)** (Am): štípat dřevo sekerou; (MM).

hachero, m. **(1)** (Arg, Mex, Per): dřevorubec; **(2)** (Chil): sádrový svícen v podobě malé sochy; (MM). • **(3)** (Kub): arg. znalec; (JD).

hachita, f. **(1)** (Chil): druh ryby; ► tělo ve tvaru sekery; *Serrollela viducea*; **(2)** (Chil): hra zvaná *hacha*; (MM).

hachudo, m. **(1)** (Kub): sardel sled'ovitá; ► druh sardinky, *Engraulus productus*; (MM).

hachuela, f. **(1)** (Kub): vlhovec kubánský; ► druh ptáka, ocas ve tvaru sekery; *Dives atroviolaceus*, Orb.; ■ Syn.: *totí*; * (MM).

totí; viz: *hachuela*; (MM).

hacu, m., viz: *acu*; (AM).

hagaje, m. **(1)** (Ven): obal hnědého cukru (*papelón*) z listů cukrové třtiny; (AM).

haipa, f. (← kič.) (1) (Arg): úzký vůz na nízkých kolech; ► používá se na převážení těžkých nákladů; (MM).

halaco, m. (1) (StřAm): haraburdí, krám, zbytečnost; ► viz: *alaco*; (AM).

halar, tr/zvrat. • (9) (Antil, Kol, Mex): přihodit, přihazovat; viz: *jalar*; (2) (Kub, Mex): opít se; (MM). • (10) ~ **la cadena** (Kub): udělat puntík, skončit; (11) zvrat. ~**le, se** (Mex): namazat se; (JD).

halconcito, m. (1) (Par): sokolovitý pták; ■ Syn.: *vaquero*; (MM).

vaquero; viz: *haloncito*; (MM).

half, m. (← angl. *half*) • (2) ~ **centro** (Am): viz: *centre-half*; (3) ~ **de ala** (Am): hráč hrající v pravém nebo levém křídle; (MM).

haliri, m. (1) (Bol): poník, kuň malé velikosti; ► užívá se k lovení, chytání lam (*guanacos*); (MM).

halón, m. • (2) **me dió un** ~ (Kub, Mex): táhl mě, vlekl mě; (MM).

halves, m., pl. (← angl.) (1) (Am): *half* v množném čísle; (MM).

hall, m. (← angl. *hall*) • (2) velký sál, obývací pokoj; (MM).

hallaca, f. (1) (Am): kukuřičný tamal; (AM). • (2) **es una** ~ **mal embojotada/envuelta** (Ven): je to celé rozházené, rozdělané; (JD).

hallarín, m. (1) (Mex): douglaska tisolistá; ► druh borovice, vyskytuje se v Mexiku, má velmi kvalitním dřevo; *Pseudotsuga mucronata*, Sudw.; (MM).

hallar, tr. (1) (Kost): uvidět; (JD).

hallarse, zvrat. • (2) ~ **el tanto**; (Kub): trumfnout, slovně nad někým zvítězit, př. *pues tu ganaste, hálate el tanto*; (3) ~ **tira y jala** [Š: *tira y afloja*] (Portor): řešit něco; ► při obchodním jednání apod.; (AM). • (4) (svArg, Par): dobře se bavit; (3) (Mex): cítit se dobře na určitém místě; (MM).

hamaca, f. • (4) (Am): zavěsné lůžko; (5) (Portor): záchytná síť umístěná vpředu na tramvaji; ► má za úkol odstraňovat překážky z cesty; (6) ~ **de cajón** (Dom): plátěná kolébka; (AM). • (7) **silla de** ~ (Arg): houpací židle, křeslo; (JD).

hamacar, tr/zvrat. • (4) (Am): houpat, tahat za nos; (5): (Arg, Guat, Urug): houpat se v houpací síti; (AM). • (6) zvrat. ~**se** (Am): houpat/kolébat se; (JD).

hamaqueada, f. (1) (Am): houpání, kolébání; (2) **dar una** ~ zahoupat čím; (JD).

hamaquear, tr. • (3) (Mex): protahovat, zdržovat; (4) (Portor, Ven): dostat někoho do úzkých; ► často dochází k aspiraci *-h*; př. *lo jamaquearon de lo lindo*; (AM, MM). • (5) (Am): tahat koho za nos, houpat koho; (4) napráskat komu; (JD).

hamaqueo, m. (1) (Am): houpání, kolébání; (2) kolísání; (JD).

hamaquero, adj/subst. (1) (Am): rohožářský; př. *industria hamaquera*; (2) (Mex): lenošný; (3) m. skoba na zavěšení rohože či houpačky; (4) m./f. rohožář/ka; (JD).

hambreado, -da, adj. (1) (Am): hladový; (MM).

hambriento, -ta, adj. • (2) (Am): lakomý, chamtivý; (JD).

hambruna, f., vulg. (1) (Arg, Bol, Chil, Ekv, Kol, Per, Urug): velký hlad, hlad jako vlk; (AM).

hambrusia, f. (1) (Arg, Kol, Mex, Portor): hlad; viz: *hambruna*; ► (Guat): *hambrosia*; (AM).

hamburguesa, f. (← angl. *hamburger*) (1) (Am): hamburger, sendvič; ► houska se smaženým mletým masem a dalšími přísadami uvnitř; (MM).

hamchi, m. (← kič.), viz: *anchi*; (MM).

hamo, m. (1) (Kub): vrš; ► rybářská síť ve tvaru kužele; (MM).

hanchinal, m. (1) (Mex): obdobný výraz pro *jarilla*; (MM).

hand, m. (← angl. *hand*) • (2) ~ **penal** nedovolené dotknutí se míče rukou v zóně penalty; (MM).

hangada, f., (Am): vor, viz: *jangada*; (MM).

hangar, m. (← fr.) (1) (Am): letecký hangár; (MM).

haragán, m. • (2) (Kub): dítě, které dlouho nechodí; (JD).

haragandía, f. (1) (Portor): povalečství, zahálka; (AM).

haraguazo, m. (1) (Ven): druh rostliny; ► *Capá prieto*; (MM).

harapo, m. (1) (Kub): vandrák; (JD).

harineo, m. (1) (Ven): mžení, mrhnutí, poprchávání; (AM).

harinilla, f. (1) (Chil): hrubší pšeničná moučka; (AM).

harnear, tr. • (2) (Chil, Kol, Mex): sít, prosívat; (2) cedit; (AM).

harpagón, -na, adj/subst. (1) (Kol): slabý, chabý; (AM). • (2) m. (Kol): hubeňour, vychrtlec; (JD).

harpía, f. (1) (Bol): druh orla; ► *Harpya destructor*; (MM).

harriero, m. (1) (Kub): kukačka dešťová; ► druh ptáka velkého vzrůstu, šplhavý, *Coccyzus americanus*; * (2) (Par): viz: *arriero*; (MM).

hartar, tr. (1) (Ven): hanět, urážet; (2) (Guat): očerňovat, osočovat; (3) (Ven): vynadat; (AM).

hartera, f. (1) (Kub): dostatek, fůra, hromada; (AM).

harto, -ta, adv. • (3) (Bol, Mex): moc, příliš; (MM).

hartón, adj. • (2) (Mex): otravný, hloupý; (MM).

hasta, adv. • (3) ~ **(más) luego** (Am): na (brzkou) shledanou; (4) ~ **el ratito/cada rato** (Mex): na brzkou shledanou; (JD).

hatajador, m. (1) (Mex): pasák, ovčák, hlídač dobytka; (JD).

hatillo, m. (1) (Kub): druh stromu; ► kvalitní dřevo, *Rondeletia stellata*; (MM).

hato, m. • (2) ~ **y garabato** (Ekv, Kub): vlastnictví; (AM).

hayaca, f. • (3) **dar** ~ (Kub): dobře to zařídit; (JD).

hayo, m. • (3) viz: *acullico*; (MM).

hazañista, adj. (1) (Mex): vychloubavý; (JD).

hebijón, m. (1) (szArg, Kol, Mex): spona, přezka; (2) bodec, špička spony; (MM).

hebillar, tr. (1) ~**la** (Arg): znenadání se vypařit, ztratit se, zmizet; (MM).

hebra, f. • (2) **Ni** ~ (Kol): nic; (3) **romperse la** ~ (Am): rozházet se; ► o společnosti, přátelích; (MM). • (4) **buscar la** ~ (Am): štvát koho, dráždit k hádce; (JD).

hechizo, -za, adj. • (2) (StřAm, Chil, Kol, Mex, Per): ručně vyrobený, tuzemský, vyrobený podomácku; př. *muebles hechizos*; (3) (Mex, Per): falešný, nepravý; (AM).

hecho, adj. (1) (Arg): stříknutý, v náladičce; (2) pl. ~**s evidenciales** (Mex): průkazné skutečnosti; (3) ~ **de sangre** (Am): krvavý čin, zranění, smrt; (JD).

hechona, f., viz: *echona, ichuna*; (MM).

hechura, f. (1) (Chil): pozvání na pití; (2) (Arg, Chil, Par, Urug): krejčovská zakázka; (AM). • (3) **no tener uno** ~ (Arg, Mex): být pohroma, neznat míru; (MM).

hechusgo, m. (1) (Hond): vnější vzhled; př. *este niño es el hechusgo de su padre*; (AM).

heder, intr. • (2) ~ **a tiñosa** (Kub): smrdět jako žumpa, tchoř; (JD).

hedionda, f., viz: *hediondo*; (MM).

hediondilla, f. (1) (Mex, Portor): zapáchající rostlina; (MM).

hediondillo, m. (1) (Arg): druh rostliny; ► vyskytuje se na severu Argentiny, přisuzují se jí léčivé účinky; (2) (Mex): viz: *hediondo*; (3) druh rostliny; ► vyskytuje se v údolí středního Mexika, *Chenopodium incisum*; (MM).

hediondo, adj/subst. (1) m. (Arg): skunk; (2) m. druh tvrdokřídleho hmyzu; ► s ocelově modrou barvou těla a červeně lesklými křídly, *Eurizoma fervidus*; (3) m. (Kub, Portor): kasie; ► druh rostliny semínka jsou používána jako náhrada za kávová zrnka; *Cassia foetida*, *Cassia occidentalis*; (4) m. (Mex): druh rostliny; ► vyskytuje se v Mexiku, *Larrea mexicana*; (MM). • (5) **andar ~ de plata** (Chil): mít peněz jak želez; (6) m. (Arg): smrad'och; (7) m. (Chil): smrad'ák - plynárenský dělník; (8) m. (Am): smrad'och; (JD).

heladera, f. (1) (Arg, Par, Urug): lednička, chladnička; (AM). • (2) (Mex): miska na zmrzlinu; (MM). • (3) (Am): zmrzlinářství, zmrzlinářka; (4) (Chil): krchov, hřbitov; (JD).

heladería, f. (1) (StřAm, Arg, Chil, Kol, Par, Urug): zmrzlinářství; (AM, MM).

heladero, m/f. (1) (Arg, Chil, Par, Urug): zmrzlinář/ka; (MM).

helado, adj. (1) (Arg): nanicovatý; (2) (Ven): kandovaný, máčený v cukru; ► ovoce, cukroví; (MM).

helarse, zvrat. (1) **se le ~ó el sebo** (Arg): už je v pánu; (JD).

helay, citosl., viz: *velay*; (MM).

helera, f. (1) (Ekv): ledovec; (2) (Mex): druh rostliny; ► divoce rostoucí, *Genciana spathacea*, H. B. K.; (MM). • (3) (Arg): lednice; (JD).

hembra, f. (1) ~ **de plátanos** (Kub): trs banánů; (AM).

hembrería, f. (1) (Antil, Kub, Mex): skupina žen, ženské; (AM).

hembrerío, m. (1) (Antil, Am): ženy, skupina žen, ženské; (AM).

hembrero, -ra, adj/subst. (1) (Kol, Mex, Ven): o otcích nebo matkách, kteří mají jen dcery; (2) (Kol, Mex): běhající za ženami, záletný; (MM). • (3) m. (Am): sukničkář; (JD).

hembrilla, f. (1) (Ekv, Mex): zárodek, embryo; (AM, MM).

hembrimachar, tr., viz: *machihembrar*; (MM).

hembrita, f. (1) (Hond): druh banánovníku; ► malé plody se slabou slupkou, žluté barvy a jemné chuti; (MM).

hemotisis, f. (1) (Kol, Per, Portor): chrlení, vykašlávání krve; (AM).

henderse, zvrat., vulg., (1) (Portor): opít se, ožrat se; ► aspirace počátečního písmene – *h*; výraz mnohem hrubší než *jalarse*; (AM).

hendija, f. (1) (Am): prasklina, trhlina, škvíra; (MM).

hendir, tr. (1) (Arg, Guat, Kost, Mex, Par): rozštípnout, rozsekat; (MM).

henequenal, m. (1) (Am): pole sisalu; (JD).

henequenero, adj. • (2) **cultivo** ~ pěstování sisalu; (JD).

heno, m. • (2) (Mex): seno; ► společný výraz pro rostliny nejrůznějších druhů; (MM).

herbederas, f., pl., vulg., (1) (Portor): žaludeční nevolnost; (AM).

hereje, adj. • (5) **verse uno** ~ (Kub): být utrápený, usoužený; (AM). • (6) (Arg, Par, Urug): indiferentní; ► ve věcech víry; (7) iron. (Arg, Par, Urug): ignorující tradice a zvyklosti; (MM).

herejía, f. (1) (Arg, Ekv, Mex, Par): nesmysl, hloupost; (MM). • (2) (Chil): nadávka, zaklení; (JD).

herepo, m. (1) (Bol): nádoba z tykve *totuma*; (AM).

hereque, adj/subst. (1) (Ven): poďobaný od neštovic; (2) m. (Ven): společný název kožních onemocnění; (2) m. (Ven): onemocnění stromu kávovníku; (AM).

herido, m. (1) (Chil): výkop, strouha k položení základů; (AM); (2) (Chil, Mex): kanál, žlábek odtoku, odvodnění; (AM, MM). • (3) (Chil, Mex): menší zavlažovací kanál; ► také k průmyslovému využití; (MM).

hermanar, tr/zvrat. (1) (Chil): bratřit, družít, spárovat; (AM). • (2) zvrat. *~se*; (Chil): zapřáhnout do páru; (JD).

hermano, m., vulg. • (2) ~ **pequeño** (Am): františek, ptáček, pyj; (JD).

hermoso, adj. (1) (Am): statný, silný; (2) (Kub): tlustoučký; (JD).

hernia, adj/subst. (1) (Mex): dotěrný, otravný; (MM). • (2) f. (Mex): lempl; (JD).

heroína, f. (1) (Am): narkotikum, heroin; ► v podobě bílého prášku, který se získává z morfia; (MM).

herrada, f. (1) (Kol): značkování dobytka; (MM).

herradero, m. (1) (Mex): neklid v aréně při zabíjení býka; ► poslední fáze; matador; (MM).

herraže, m. (1) (Mex): ozdobné kování; ► zlato zdobící postroj koně; (MM). • (2) (Arg): podkova; (JD).

herranza, f. (1) (Kol, Per): značkování dobytka; (AM).

herrería, f. (1) (Chil): kovářská stolice; (MM).

herrero, m. (1) (Chil, Portor): kovář; (AM).

herrete, m. (1) (Kol): síran měďnatý; ► užívá se v čistírnách; (2) značkovací želižko; (AM). • (3) (Am): šňůrka do bot; (JD).

herrón, m. • (2) (Kol): ostna mořského plže (kaliostoma); (MM).

herronazo, m. (1) (Kol, Mex): bodnutí trnem kaliostomy (býložravý mořský plž); (MM).

hervederas, f., pl. (1) (Portor): žaludeční kyselost, pálení žáhy; (MM).

herventía, f. (1) (Mex): vření; ► vody, lidí aj.; (JD).

herver, tr., viz: *hervir*; (JD).

hervezón, f. (1) (Am): sípání v průduškách aj.; (JD).

hervidor, m. (1) (Arg): bojler; (JD).

hervir, tr. • (2) (Kol): uvařit; (JD).

heticarse, zvrat. (1) (Dom, Portor): nakazit se tuberkulózou, souchotinou; (AM).

hetiquencia, f., vulg. (1) (Portor): tuberkulóza, souchotiny; (AM).

hevea, f., viz: *jebe*; (MM).

hibuera, f. (← *taína*) (1) (Antil, Mex): druh stromu; ► obdobné názvy z dob nejstarších kronikářů: *jigüera*, *hibuera*, *higüera*, *hibuero*, *higüero*, *ibuero*; (MM).

hicacal, m. (1) (Guat, Kub, Mex): výsadba *hicacos*; (MM).

hicaquillo, m. (1) (Kub, Mex): název pro různé pobřežní rostliny podobající se stromu *hicaco*; (MM).

hichu, m., viz: *icho*; (MM).

hicotea, f.; ● (5) **con la candela no hay jicotea dura** (Dom): přenes. kdo chce, ten může; (AM).

hidalgo, m., pl. ● (2) (Mex): zlatáky; (JD).

hidromedusa, f. (1) (Antil, Ven): druh mořské želvy; ► obývá pevninské pobřeží Karibského moře; (MM).

hidroplano, m. (← angl. *hydroplane*) (1) (Am): hydroplán, vodní letoun; (MM).

hielo, m. ● (3) ~ **frapé** (Kub): drobný/kusový led; (JD).

hierbajal, m. (1) (Mex): travnaté místo; (JD).

hierbita, f. (1) (Kub): trávník; (JD).

hierre, m., (Kol, Ekv): viz: *hierra*; (MM).

hierro, adj/subst. ● (8) vulg. (Portor): nechutný, odporný; (AM). ● (9) m. (Kub): cibule hodinky; (10) **echarse todos los ~s, andar con todos los ~s** (Kub): navěsit na sebe všechnu parádu, vyštáfirovat se; (11) **meterle con todos los ~s al trabajo** (Kub): vyhrnout si rukávy na práci; (12) **con todos los ~s** (Kub): na plné pecky; (JD).

higadencia, f. (1) (Kost): nevhodnost, nepatřičnost, nemístnost; (AM).

higadilla, f. (1) (Hond): druh pokrmu ► dušené hovězí ledvinky a játra; (2) (Kol): druh ptačí nemoci; (AM).

higadillo, m. (1) (Kol): druh ptačí nemoci; ► způsobená nahromaděním krve v játrech; (2) m., viz: *higadilla*; (AM).

higadón, f. (1) (Kol): druh ptačí nemoci; ► projevuje se přehnaným nárůstem hřebínku; (AM).

higadoso, -sa, adj. (1) (StřAm, Kost, Mex, Kub): otravný; př. *es un tipo enteramente higadoso*; (AM).

higienizado, adj. (1) (Ekv): pasteurizovaný; ► o mléku; (JD).

higo, m. (1) ~ **chumbo** (Am): plod nopálu; (2) ~ **tuno** (Kol): plod nopálu; (AM). ● (3) ~ **de pala** (Am): plod nopálu (JD).

higón, m., viz: *higuerón*; (MM).

higuana, f., viz: *iguana*; (MM).

higuerilla, f. (1) (Arg, Urug): druh stromu; ► přibližně 4 m vysoký, hustě olistěný, listy ve tvaru srdce, pěstuje se za účelem vytvoření stínu; (MM).

higuerillero, m. (1) (Mex): libohlásek bonapartův; ► druh ptáka, *Euphonia hirundinacea*; (2) (Mex): skočec obecný (rostlina); (MM).

higuerito, m. (1) (Portor): druh *higüero*; (MM).

higüero, m., viz: *jigüera*; (MM).

higuerón, m. (1) (Am): fikus obrovský; ► široký strom, lesklé listy, silné ohebné dřevo, které se využívá v lodním průmyslu; *Ficus gigantea*; (MM).

higuerote, m. (1) (Mex): druh rostliny; ► vyskytuje se v jihovýchodním Mexiku, *Ficus petiolaris*; (MM).

higüey, m. (1) (Kub, Portor): viz: *jagüey*; (MM).

higuito, m. (1) (Kost): druh fíkovníku; ► hodně košatý a olistěný, jeho nasládlé plody přitahují ptactvo; *Ficus sapida*; (MM).

hija, f. (1) ~ **de casa** (Guat): děvče, služebná; (JD).

hijera, adj. (1) (Am): mající hodně potomků; ► o ženě; (JD).

hijerío, m. (1) (Kub): odnože rostliny; (JD).

hijo, m. ● (6) **o hija de dominio** (Guat, Par, Salv): mamčin mazánek; (7) **hacer hijos** (Ven): hra; ► házet oblázkou (žabky) po hladině; (AM). ● (8) ¡~! (Kost): hrome!; (9) ~ **de la gran flauta** (Am): potvora, sviňák; (10) ~ **de la guayaba** (Am): potvora, gauner; (11) **hacer un ~ macho a** (Am): udělat komu podtrh, dostat koho do pěkné šlamastyky; (12) ~ **de la gran madre/de la mama** (Am): syčák, gauner, pacholek; (13) ¡mi ~! (Chil): staroušku!; (14) ~ **de mugre** (Am): syčák; (15) ~ **de su pelona, perra** (Am): syčák, pacholek; (16) ~ **de puerca/de puta/de la gran puta/de noventa putas/de la repintada** (Am): syčák, gauner všivák; (17) ~ **de la gran siete** (Am): syčák; (18) ~ **de la tiznada/de siete mil tiznadas** (Am): syčák, lump, gauner; (JD).

hijoemialma!, citosl. (1) (Kost): herdek!; (JD).

hijuelar, tr. ● (2) (Chil): stanovit zákonným dědicem; (AM).

hijuelear, tr. (1) (Chil): parcelovat statek; (2) stanovit zákonným dědicem; (MM).

hijuelo, m. (1) (Kol): vedlejší cesta oddělující se od hlavní; (MM). ● (2) (Chil): stateček; (JD).

¡hijuna!, citosl. (1) (Arg, Chil, Urug): sakra!; ► více užívaná varianta než *¡ahijuna!*; viz: *ahijuna*; (AM).

hila, f. (1) **irse a la ~** (Ven): nezdařit se, nepověst se; (AM).

hilacata, m. (1) (Bol, Per): náčelník indiánské vesnice; (AM, MM).

hilacha, f. • (2) **mostrar uno la ~** [Š: *enseñar la oreja*] (Arg, Par, Urug): být čitelný, odhalit se, ukázat karty; (AM, MM). • (3) (Mex): hadry; (JD).

hilachento, -ta, adj. (1) (StřAm, Arg, Chil, Kol, Mex): odrbaný, otrhaný, v cárech, ► o oděvu; (AM). • (2) (Am): vláknitý; (JD).

hilacho, m. (1) (Mex): cár, hadr; (AM). • (2) pl. (Mex): staré, obnošené oblečení; (MM). • (3) **dar vuelo al ~** (Mex): dát si bene, užívat si; (4) **¡~s piojosos!** (Mex): zavšivenci; (JD).

hilada, f. (1) (Arg, Chil, Par, Urug): vrstva malty spojující vzájemně jednotlivé vrstvy cihel, tzv. ložná spára; (MM).

hilar, tr. (2) ~ **tabaco** (Portor): připravit tabák ke žvýkání; (AM).

hilván, m. • (2) (Chil): stehovací nit; (AM).

hilvanar, tr. (1) (Ven): lemovat, obrubovat oděv; (MM).

hincada, f. (1) (Kol, Kub, Per, Portor, Ven): rýpnutí, šťouchnutí; (2) (Per, Portor): bodavá, revmatická bolest; ► podobná píchnutí špendlíkem; (3) (Arg, Chil, Portor): vyjádření úcty pokleknutím na koleno; od slovesa *hincarse*: pokleknout, padnout na kolena; (AM).

hincar, intr. (1) **tú sí que ves el temblor y no te ~s** (Mex): i přes nebezpečí riskuješ; (AM).

hinco, m. (1) (Chil): kolík na zapichování do země; (MM).

hincha, m. (1) (Arg, Par, Urug): zanícený sportovní přívrženec, fanoušek; (AM).

hinchada, f. (1) (Arg, Par, Urug): dav fanoušků, příznivců; ► obvykle ve sportu, povzbuzující svůj oblíbený tým při zápase; (MM).

hinchador, adj/subst., vulg. (1) (Arg, Urug): otravný, dotěrný člověk; (2) m. (Kost): druh rostliny, ► při dotyku způsobuje pálení a zduření kůže; *Rhus juglandifolia*; (MM). • (3) m. (Am): otravný chlap; (JD).

hipato, -ta, adj. • (2) (Kol, Kub, Mex): viz: *jipato*; (3) (Kol): přeplněný, přesycený; (4) (Am): sinalý, smrtelně bílý; (5) (Am): nafouklý, oteklý; (MM).

hipericón, m. (1) (Mex): trvalky; ► různé druhy rostlin vyskytující se v Mexiku; *Hipericum denticulatum* atd.; (MM).

hipiar, intr. (1) [Š: *hipar*] (Mex): škytat; ■ Syn.: *hipear*; (MM).

hipear, int., viz: *hipiar*; (MM).

hipito, -ta, adj. (1) (Ven): netrpělivý, neposedný; (AM).

hipocorístico, m. (1) (Am): zdrobnělá domácí podoba jména; ► např. Pancho, Pepe, atd.; (MM).

hirvición, f. (1) (Ekv): hojnost, hemžení; (AM).

hisopo, m. • (5) (Par): utěrka na nádobí; (MM); (6) (Per): hadr na nádobí; (JD).

hispa, f. (1) (Arg): moč; (MM).

hispiar, intr. (1) (Arg): močit; ■ Syn.: *hispir*; (MM).

hispir, intr., viz: *hispiar*; (MM).

historia, f., pl. (1) (Arg, Par, Mex): zmatek, chaos; (2) výmluvy; (3) lži, pomluvy; př. *no me vengas con historias*; (MM).

historiado, adj. (1) (Mex): zamotaný, zapletený; (JD).

historiero, -ra, adj/subst. (1) (Arg): pomlouvačný; (MM). • (2) (Arg): klepařský; (3) m./f. (Arg): klepař/ka; (JD).

hita, f. (← kič.) (1) (Arg): parazit žijící v peři slepic, muňka; (MM).

hiza, f. (1) (Mex): druh stromu; ► obsahuje jedovatou žíravou šťávu; *Sapium lateliflorum*; (MM).

¡ho!, citosl. (1) (Am): hej!, hm!, no!; (JD).

hoblón, m. (1) (Am): chmel; (JD).

hoca, m. (1) (Am): jazyková rodina národů; ► obývali oblast Kalifornie (USA), přešli přes mexický severovýchod až do centra západního Mexika; (MM).

hocicazo, m. (1) (Am): rána do obličeje nebo obličejem/čenicem; (MM).

hocico, m. • (3) ~ **de puerco** (Mex): druh ryby; ► šedo-nazelenalé, na břicho narůžovělé barvy, s tmavým hřbetním pruhem, *Crotalus lugubris*; (MM). • (4) ~ **de bagre** (Chil): tlamatý člověk; (5) **me puso un ~ así** (Kub): zamračil se na mne jako čert; (JD).

hocicudo, -da, adj/subst., vulg. (1) (Guat, Per, Portor): otleměný, pyskatý; vyjadřující rozmrzelost v obličeji; ► (Per): *hocicón*; (AM). • (2) m. (Chil): klepař; (JD).

hociqueada, f. (1) (Mex): sprosté vynadání, sjetí; (JD).

hociquear, tr/intr. • (2) intr. (Arg, Guat, Kol, Mex): čenichat, čmuchat; (3) tr. vrazit čenichem; ► u zvířete; (MM). • (4) (Am): olizovat, pusovat; (JD).

hociqueo, m. (1) (Am): olizování, pusinkování; (JD).

hociquera, f. (1) (Kub, Per): zvířecí náhubek; (AM). • (2) (Arg): přední část ohlávky; (MM).

hogado, -da, adj. (1) (Kol): namočený v omáčce; (MM).

hogazón, f. (1) (Mex): dýchavičnost, dusivý pocit na plících; (MM).

hoguido, m. (1) (Mex): dýchavičnost; (MM).

hoguío, m. (1) (Mex): dýchavičnost, dušnost; (MM).

hoja, f. • (4) **hacer ~** (Ekv): nebýt na vyučovací hodině, ulít se ze školy; (5) **ser uno de la ~** (Ekv): mít stejný názor, být stejně politicky orientovaný, být ze stejného těsta; (6) pl. **ser más ~ que almuerzo/ser más las ~s que los tamales** [Š: *mucho ruido y pocas nueces*] (StřAm, Kol, Per): mnoho povyku pro nic; (AM). • (7) (Kub): mačeta; (8) ~ **de caimito** (Nik): přeběhlík, zrádce; (9) **ser ~ de caimito** (Nik): být jak korouhvička, nestálý; (JD).

hojalatería, f. (1) (Am): klempířství; (2) obchod s plechovým zbožím; (MM).

hojalaterío, m. (1) (StřAm, Kol, Mex): klempířské výrobky, plechové zboží; (MM).

hojalda, f. (1) (Chil, Kol, Kub, Hond): listové těsto; (2) (Kub): tradiční pokrm; ► těsto z pšeničné mouky, másla a cukru, které se rozválí a rozkrájí na rovnoměrné plátky a poté smaží na másle či jiném tuku; * (AM).

hojarasca, f. (1) (Mex): druh rostliny; ► vyskytuje se v Mexiku, složené květenství; *Perezia adnata*, Gray; (MM).

hojear, intr. (1) (Guat, Kol, Mex): obrážet listím; (AM, MM). • (2) (Mex): krmit zvíře listím; (MM).

hojilla, f. • (2) (Am): čepelka; (JD).

hojuela, f. • (2) (Guat, Kub, Mex): listové těsto; (AM, MM). • (3) **eso es miel sobre ~** (Kub): to je něco báječného; (JD).

¡hola!, citosl. (1) (Am): haló!; ► v telefonu; (JD).

holancina, f. (1) (Kub): látka z bavlny, batist; př. *camisa de holancina*; (AM).

holillo, m. (1) (Nik): druh palmy; ► *Raphia tardigera*, Mart; (MM).

hollejo, m. (1) (Portor): kůra banánovníku; (2) **sacarle a uno el ~** (Chil): sedřít kůži, týrat někoho; (AM). • (3) **le cae como un ~ a las tres de la mañana** (Kub): nevoní mu to, nejde mu to pod nos; (JD).

hollinar, tr. (1) (Chil): pokrýt sazí; (AM).

hombre, m. • (3) ~ **de caminos** (Per): loupežník; (4) **de a ~** (Kub): pořádný, pořádně; (5) ~ **eléctrico** (Kub): vykuk; (6) ~ **de guámparo y lazo** (Chil): křupan; (7) ~ **orquesta** (Kub): všeučel; (8) ~ **de pantalones** (Kost): pořádný chlap/mužský; (9) ~ **de los pinchos** (Kub): šerif, pohlavár; (10) **ser ~** (Mex): být statečný; (JD).

hombrear, intr. • (2) (Mex): plést se do mužských záležitostí či prací; ► o ženě; (AM).

hombreira, f. (1) (Am): ramenní vycpávka; (2) (Mex): zpevnění ramen na košili; (MM).

hombro, m. • (2) (Mex): sedlo u košile; (3) **poner el ~** (Arg): pomoci, viz: *hombrear*; (MM). • (4) **echarse a alg. al ~** (Chil): oddělat koho; (JD).

hombronada, f. (1) (Pan): násilnictví; (JD).

homenaje, m. (1) (Chil): dar, laskavost; (AM). • (2) (Am): poctění, vyjádření přízně, náklonnosti, sympatie; (MM). • (3) **dar un ~** (Kub): udělat komu skandál; (4) **hacer a alg. ~ de alg.** (Chil): darovat komu co; (JD).

homenajear, tr. (1) (Am): poctít, oslavovat někoho; (MM).

hondear, tr. • (2) (Arg, Mex): střílet z praku; (2) (Par): střílet z dětského praku, viz: *hondita*; (MM).

hondita, f. (1) (Par): dětský prak; (MM).

hondo, adj. (1) (Kub): rozvodněný; př. *el río viene hondo*; (AM).

hondura, f. (1) pl. **meterse en ~s** (Am): pouštět se do věci nad své síly, komplikovat si život; (MM).

hondureñismo, m. (1) (Am): honduraský výraz; (MM).

honesto, -ta, adj. (← angl. *honest*) (1) (Am): čestný, poctivý; (MM).

¡hopa!, citosl. (1) (Guat, Kol, Mex, Urug) hej!, hola!; (AM, MM). • (2) (Arg, Urug): upozornění na nebezpečí; (MM).

hopear, intr. (1) (Ven): křičet; (AM).

hopo, m. (1) (Kol): zadnice; (JD).

hoquis, m. (1) **de ~** (Mex): zadara, zadarmiko, zadarmo; (JD).

hora, f. • (5) (Kol, Kub, Portor): druh ptačí epilepsie; (AM). • (6) **a la ~ americana** (Am): přesně, na minutu; (7) **a la ~ aviada** (Mex): v kritickou chvíli; (8) **está que da la ~** (Kub): je jak rybička; (9) **hacer ~as** (Kol): zabít/ubíjet čas; (10) **a la ~ de la hora** (Mex): najednou, zničehonic, v pravou chvíli; (11) **~as de horas** (Am): dlouhé/celé hodiny; (12) **~ de sandwich** (Chil): hlavní přestávka ve škole; (13) **¿que ~a es?/¿que ~as son?** (Am): kolik je hodin?; (14) **~ del té** (Chil): svačina; (JD).

horario, m. (1) (Am): rozvrh hodin, úřední/otevřací hodiny; (2) jízdní či letový řád, př. *el avión llegó a horario*; (MM).

horca, f. (1) (Portor, Ven): dárek; ► narozeninový aj.; (AM).

horcar, tr. (1) (Mex): všímat si, věnovat pozornost; př. *esa muchacha ni te horca*; (AM). • (2) (Mex): opustit, zanechat; (MM).

horcón, -na, adj/subst. • (4) (Mex): prospěchářský v jednání; (5) m. **treparse en el ~ (del medio)** (Urug): pošťstít se, zadařit se; (AM). • m. (6) (Kub): loďka; (JD).

horconadura, f. (1) (Mex): podpěrná kostra chatrče ze sloupů nebo tyčí; (MM).

horconear, tr. (1) (Mex, Nik): upevnit stavbu podpěrnými sloupy či tyčemi; (MM).

horero, m., hovor. (1) (Bol, Ekv, Guat, Mex): hodinová/malá ručička na hodinách; (AM).

horizonte, m. (1) **hacer ~** (Per, Portor): výraz vyjadřující dostatek, hojnost něčeho, je jich fůra; (AM, JD).

hormadoras, f. pl. (1) (Kol): spodnička, kombiné; (AM).

hormar, tr. (1) [Š: *ahormar*] (Mex): narazit na formu/kopyto; (MM).

hormería, f. (1) (Arg, Mex): výroba a prodej napínáků/kopyt na boty; (MM).

hormiga, f. • (3) **ser uno una ~** (Arg, Mex): být pracovitý, být pilný jako včelička; (4) **~ de miel** (Mex): viz: *huitzilera*; (MM).

hormigo, m. (1) (Kost): druh keře; ► s dutým kmenem, ve kterém obvykle hnízdí mravenci, *Tripharis tomentosa*; (MM).

hormigón, adj/subst. • (2) (Mex): s nemocnými špičky rohů; ► především u krav; (AM). • (3) m. (Kol): velký druh létavého mravence s křídly; (MM) • (4) m. (Per): štěrka, který se používá ve stavebnictví; (MM); (5) m. (Per): štěrkopisek; (JD).

hormiguera, f. (1) (Arg): onemocnění kopyt; (2) (Mex): viz: *hormiguero*; (MM).

hormiguero, m. • (2) (Am): mravenečník; (3) (Mex): druh medvěda ► obvykle vykrádá úly; (4) druh rostliny; ► vyskytuje se na pobřeží Tichého oceánu; na větvích má zduření, ve kterých sídlí divocí mravenci; *Cerdona alliadora*; (5) (Per): mravenečník velký; ► *Myrmecophaga jubata*; * (MM).

hornalla, f. • (3) (Per): velká pec; (4) (Ven): ohniště, krb; (5) (Dom): malá pec; (6) (Par, Portor): skládka popela pod pecí, viz: *fornalla*; (AM, MM). • (7) (Am): otvor popelníku; (JD).

horneando, (1) **estar uno ~**, (StřAm): našťvaný, rozčilený; (AM).

hornear, tr. • (3) (Arg, Par, Urug): péct v troubě; (MM). • (4) (Am): zuřit; (JD).

horneguar, tr. (1) (Chil): hýbat paží; (MM).

hornilla, f. • (2) (Kub): plotýnka vaříče; (3) (Mex): vaříč; (JD).

hornillero, m. (Per): pekař; (MM).

hornito, m. (1) (Mex): malý dýmající kráter sopky; (AM).

horno, m. (1) **en la puerta del ~ se quema el pan** [Š: *al enhornar se tuerce el pan*] (StřAm, Chil, Ekv, Kol, Per, Ven): pokazit, zmařit něco těsně před koncem; (2) **estando el ~ caliente, hasta la pala jumea** (Mex): říká se o dvou navzájem velice rozvášněných lidech; (AM). • (3) **no está el ~ para galletas/para panecillos** (Kub): vane nepříznivý vítr, není na to nálada; (JD).

horqueta, f. • (9) **coger a ~** (Mex): využít špatné situace k získání určité výhody; (AM).

horquetarse, zvrát. (1) ~ **en un caballo** (Mex): sednout na koně; (JD).

horquetar, intr. (1) (Am): našpicovat ucho, poslouchat; (2) sednout rozkročmo na koně; (3) hnát do větví, růst; ► o stromech; (JD).

horquetear, tr/intr. (3) (Kol, Mex, Urug): vyhnat větve stromu; (4) (Kol, Mex, Urug): jezdit obkročmo; (AM). • (5) (Arg): našpicovat ucho; ► u zvířat; (6) (Arg): poslouchat něco nedůvěřivě, podezřívavě; (7) (Mex): podepřít podpurnými vidlicemi; (MM).

horquetero, m. (1) (Chil): rolník pracující s vidlemi; (MM).

horquetilla, f. (1) (Kost): druh rostliny; ► *Randia xalapensis*; (2) (Portor): plevel; (MM).

horquilla, f. (1) (Chil): svorka ve tvaru U; (MM). • (2) (Kub): vyžle; (JD).

horquillar, tr. (1) (Mex): pracovat s vidlemi; (AM).

horquillero, m. (1) (Mex): úložiště vidlí; viz: *horquilla*; (MM).

horripilancia, f. (1) (Mex): ježení vlasů hrůzou; (2) hrůza, zděšení; (JD).

hosco, -ca, adj. • (2) (Arg, Mex, Par): o kravském dobytku s načervenalou kůží a tmavým hřbetem; (MM).

hospiciante, m/f. (1) (Guat, Kol, Mex): chovanec, sirotčince, nalezince; (AM).

hospitalizar, tr/zvrát. (1) (Am): přijmout pacienta v nemocnici; (2) umístit pacienta v nemocnici; (3) zvrát. ~ **se** (Am): vyhledat ošetření v nemocnici; (MM).

hostia, f. (1) **ser uno la** ~ (Portor): být sprostý, hrubý; (AM).

hostigar, tr. • (3) (Kol, Mex, Ven): přesladit pokrm; (MM).

hostigoso, -sa, adj. • (3) (Chil, Guat, Kol, Per): přeslazený; (AM).

hotel, m. (1) (Am): veřejné zařízení pro ubytování hostů, nejčastěji cestovatelů; (MM). • (2) ~ **del gallo** (Arg): vězení, policejní komisařství, kam se umísťují zadržení; (JD).

hotelero, -ra, adj/subst. (1) vztahující se k hotelu, př. *cocina hotelera*; (2) m/f. (Am): majitel/ka hotelu; (MM).

house, f. (← angl. *house*); (1) **clearing** ~ (Am): bankovní instituce; ► bezhotovostní vyrovnání pohledávek a závazků, likvidace šeků vzájemným vyplácením; (MM).

hoy, adv. (1) **desde** ~ (Am): už dávno/chvíli; (JD).

hoya, f. (1) (Arg, Chil, Kol, Pan, Per, Portor, Ven): povodí řeky, řečiště; (AM).

hoyador, m. (1) viz: *ahoyador*; (AM). • (2) (Kol, Kub, Mex): kolík; ► dřevěný nebo železný nástroj se zašpičatělým koncem, kterým se hloubí jamky na zasévání semínek; * (MM).

hoyanca, f. (1) (Mex): velký rigol, výmol na silnici; (JD).

hoyanco, m. • (2) (Kol, Kub): výmol; (3) (Dom: Cibao, Mex): hluboká jáma; ► ve španělštině *hoyanca* znamená společný hrob; (AM).

hoyar, tr. • (2) (Chil, Guat, Kub, Mex, Portor): dělat důlky; ► především k zasetí kávových semínek; (AM, MM).

hoyo, m. (2) pl. **hacer ~s donde hay tuzas** (Mex): přenes. objevit Ameriku, vymyslet trakař; (MM). • (3) **irse al** ~ (Kub): kousat hlínu; (4) **hacerse el** ~ (Chil): mít v kalhotách strachy; (5) **se fue al** ~ (Kub): už je pod drnem; (JD).

huabrasco, m. (1) (Per): druh bromeliovitě rostliny; (MM).

huaca, f., • (2) **tener uno su** ~ (Per): mít schované jmění; (AM). • (3) (Mex): peníze, bohatství, poklad; (4) (Mex): dvouhlavňová puška; (MM).

huacalsóchil, m. (← nah.) (1) (Mex): druh rostliny; ► *Phyllodendron affine*; (MM).

huacanca, f., viz: *guacanco*; ■ Var.: *huacanga*; (AM).

huacanga; viz: *huacanca*; (AM).

huachafa, f. (1) (Per): žena s polodlouhými vlasy; (AM). • (2) (Per): lehká dívka; (MM).

huachafear, intr. (1) (Per): dělat se lepším; (AM).

huachaferia, f., hanl. • (2) (Per): název pro chudší sociální třídu; (AM).

huachafero, m. (1) (Per): muž se sklonem pro lehké dívky, viz: *huachafas*; (AM).

huachafo, -fa, m/f. • (2) (Per: Lima): pyšná osoba; ► domnívá se, že je lepší, než ve skutečnosti je; často se zesměšňuje; (AM).

huachal, m. (1) (Mex): kukuřičný klas vysušený po převaření; (AM).

huachapeada, f., viz: *guachapeada*; (AM).

huachapear, tr., viz: *guachapear*; (AM).

huache, m. (1) (Mex): horník těžící kameny, které jsou později rozdrceny v mlýně; (MM).

huachuchero, adj. (1) (Chil): odrbaný, ucouraný, couravý; (JD).

huacicama m/f, viz: *huasicama*; (AM).

huaco, m. (1) (Per): viz: *guaco*; (2) (Bol): rýha, vráska; (AM).

huacrahuacra, f. (← kič. *huacra*) (1) (Per): druh trumpety ze zvířecího rohu; (AM).

huahua, m/f. (← kič.) (1) (Ekv, Per): děťátko, miminko; ► častý výskyt diminutivního tvaru *huahito*; (AM).

huaihuachi, m. (← kič.) (1) (Per): veverka; (MM).

huaira, f. (← kič.) (1) (svArg, Bol, Chil, Per): přenosná pec na tavení kovů; ► již používaná indiány před příchodem Španělů; (MM). • (2) (Ekv): vítr; (JD).

huairona, f. (1) (Per): pec na vápno, vápenka; (AM).

huájite, m. (1) (Per): systém společných prací v některých indiánských komunitách; ► Jauja, Mantaro atd.; ■ Var.: *huágite*; (AM).

huágite; viz: *huájite*; (AM).

huajito, m. (1) (Mex): společný název pro dýňovité rostliny s malými plody; (MM).

hualca, f. • (2) (Per): *yuka* pečená mezi horkými kameny; (MM).

hualhual, m. (← map.) (1) (Chil): druh stromu; ► stálezelený, s jedlými plody, *Gomartega nitida*; (MM).

hualicón, m. (← map.) (1) (Chil): název pro různé rostliny; ► druhu *Ceratostema*, rostoucí v Andách; (MM).

hualicho, m., viz: *gualicho*; (MM).

hualqui, m. (1) (Per): batůžek, ruksak; (AM).

hualleta, f. (← map.) (1) (Chil): stromová školka zastřižených dubů chilských; (AM).

huallepén, m., viz: *guallipén*; (AM).

huamán, m. (← kič.) (1) (Bol, Per): velký dravý pták; ► nazýván také *halcón*; *Butes aguias*; (MM).

huamanga, f. (1) (Per): kámen *huamanga*; (AM).

huambra, m. (1) (Ekv, Per): chlapec; ■ Var: *guambra* (AM, MM).

guambra, m. viz.: *huambra*; (MM).

huamil, m. (1) (Mex): výsev druhým rokem na nové půdě; viz: *guamil*; (AM).

huampo, m. (← kič.) (1) (Per): druh stromu Ceibo; ► výskyt v Peru, *Cheirostemon platanoides*; (MM).

huanaco, m., viz: *guanaco*; (MM).

huanca, f. (1) (Ven): indiánský hudební nástroj; ► druh trubky ze stvolu, asi 60 cm dlouhá a s 8 cm v průměru, na horním konci je přilepený roh zabalený do kůže zvířete *vicuña*, přes který se přenáší vzduch; (AM).

huáncar, m. (1) (Mex): bicí nástroj; ► podobný bubnu; (AM).

huancara, f. (← aim.) (1) (Bol, Per): indiánský bubínek; ► *wancara*, je velmi rozšířený v náhorních plošinách, v kastilštině se nazývá jednoduše *caja*; (AM).

huangana, f. (← kič.) (1) (Per): druh amerického divokého kance; viz: *pecarí*, *taitetú*; (MM).

huanita, f. (1) (Mex): druh rostliny; ► vyskytuje se v Mexiku, kůra s ozdravnými účinky; (MM).

huano, m., viz: *guano*; (AM).

huanquero, m. (1) (Arg): divoký čmelák; ► černé barvy, bodnutí s tendencí zanícení; (2) vznětlivá, hádavá osoba; (MM).

huaque, m. • (2) (Chil, Guat): druh pálivé papričky; (MM).

huaquero, m. • (2) (Per): archeolog předkolumbovských nálezů; (AM).

huara, f., pl. (1) (Ekv): svižná a melancholická hudba; (AM).

huaracar, tr., viz: *huaraquear*; (AM).

huarachudo, m. • (2) (Mex): šupák; (JD).

huarahua, f. (1) (Guat): lež, šprým; viz: *guaragua*; (AM).

huarapón, m. (1) (Per): klobouk; viz: *guarapón*; (AM).

huaraquear, tr. (← kič.) (1) (Per): v hodů roztočit předmět; (AM).

huarhuar, m. (← kič.) (1) (Per): druh lilkovité rostliny; ► vyskytuje se v jižní Americe, červené květy, pěstuje se v zahradách; *Datura sanguinea*; (MM).

huari, m. (1) (Bol): obdobný výraz pro lamu; (2) určitý indiánský jazyk, ■ Syn.: *masaca*; (MM).

masaca; viz: *huari*; (MM).

huarina, f. (1) (Bol): druh jelena; ► měděné barvy; ■ Var.: *huaso*; (MM).

huaso; viz: *huarina*; (MM).

huaripa, f. (1) (Mex): měkký klobouk z palmových listů; (AM).

huaripampar, tr. (1) (Per): vyzrát nad nepřítelem; (2) opít se; (AM).

huaro, m. (← kič. *huaru*) (1) (Ekv, Per): převozní lano z liány k přebrodění řek; (2) (Guat): obdobný název pro *guaro* (pálenka); (AM).

huarpes, m., pl. (1) (Arg, Chil): indiáni žijící v centrální andské oblasti Argentiny; ■ Syn.: *millcayac*; (MM).

millcayac; viz: *huarpes*; (MM).

huascho, m., viz: *guacho*; (MM).

huasicama, m/f. (← kič.) (1) (Ekv): indiánský služebný; (AM).

huasipungo, m. (1) (Ekv): pronajatá půda; (AM).

huasipunguero, m. (1) (Ekv): nájemce; (JD).

huaso, -sa, m/f. (1) (Chil): viz: *guasos*; (2) (Chil, Per): nevzdělanec; (AM). • (3) jelen zvaný *huarina*; (MM).

huasteco, m. (1) (Mex): indián z bojovného kmene; ► stejného původu jako Mayové, obyvatelé severní část státu Veracruz a oblast sousedící se San Luis Potosí v Mexiku, kteří se rozšířili až do států Hidalgo a Querétaro; (2) jazyk těchto indiánů; ► spadá pod jazyk Mayů; (MM).

huataca, f., viz: *guataca*; (MM).

huatia/huatía, f. (1) (Per): tradiční pokrm; ► složený z brambor, sýru a papriky, zabalený v zelených listech *achira*, peče se v předem rozehřáté prohlubni v zemi, na které je půda završená do pyramidy; * (AM, MM).

huatón, -na, adj. (1) (Arg, Mex): břichatý, pupkatý; (2) nenasytný, mlsný; (MM).

huaturo, m. (1) (Per): druh rostliny; ► *Clusia thuripheca*; (MM).

huautotol, m. (← nah. *huautotolli*) (1) (Mex): druh ptáka; viz: *sietecolores*; (MM).

huayño, m., viz: *huaiño, guaiño*; (AM).

hubi, citosl. (1) (Kol): zvolání k pobídnutí psa; (MM).

húcar, m. (1) (Portor): druh stromu; ► košatý, s tvrdým dřevem, *Bucida buceras*; (MM).

hucucha, f., viz: *ucucha*; (MM).

hucumari, m. (← kič. *ucumari*) (1) (Per): medvěd žijící v Andách; * (MM).

hueca, f. (1) (Ven): našlehaný cukr s bílkem a citronovou šťávou; (AM).

hucú, m. (1) (Chil): trávou zarostlý močál, bažina; (MM).

huehuete, m. (1) (Guat): frajírek, fintil, švihák; (AM).

huelán, adj. • (3) (Chil): o politické nule; (MM).

hueleguisos, m., pl. (1) (Per): vyžírka; (AM).

huelehuele, m., vulg. (1) (Portor): blbec, tupec; (AM).

huelepeo, m. (1) (Kub): příprdelkovač; (JD).

huelgear, intr. (1) (Per): stávkovat; (AM).

huellear, tr. (1) (Kol): stopovat, jít po stopě; (MM).

huellero, -ra, adj/subst. (1) (Kol): stopařský, lovecký; ► o psovi; (MM). • m. (2) (Am): dobrý stopař; (JD).

hueñi, m. (← map.) (1) (Chil): název pro dítě (syna) Araukánců; (2) chlapec obstarávající domácnost; (AM).

huequera, f. (1) (Kol): onemocnění dutiny kravských rohů; (AM).

huero, -ra, adj. • (2) (StřAm, Chil, Kub, Mex, Per, Portor): zkažený, zapáchající; ► o vejci; (AM).

huerta, f. (1) (Ekv): kakaovníková plantáž; (MM).

huerto, m. (1) (Chil): bordel; (JD).

huesal, m. (1) (Mex): kosti; (2) lidská kostra; (JD).

huesear, tr/intr. (1) (Mex): makat, dělat, pracovat; (2) (StřAm): žebrať; (AM).

huesera, f. (1) (Kub): ženská z periferie; (2) (Chil): lidská kostnice; (JD).

hueserío, m. (1) (Per): ležák, ► o neprodejném zboží, věc, která nemá poptávku v obchodní činnosti; (AM). • (2) (Mex): kosti; (JD).

huesero, -ra, m/f. • (5) (Guat): osoba žádající o zaměstnání; (6) (Mex): sazeč/ka; ► mezi tiskaři, polygrafy; (AM).

huesista, m. (1) (StřAm): státní zaměstnanec; (AM).

huesito, m. (1) ~ **de la alegría** (Kub): kostrč; (JD).

hueso, m. • (4) (Mex): práce s tiskem; ► mezi tiskaři; (5) hovor. (Mex): originál, rukopis k tištění; (6) (StřAm): úřední zaměstnání; (7) ~ **colorado** (Mex): velmi silný severní vítr; (8) **llegarle al** ~ (Portor, Ven): jasně něco vnímat; (9) **meterse a ~ de puerco** (Ven): chlubit se, vytahovat se; (AM). • (10) (Kol): těžce prodejný obchodní artikl; (11) (Ekv): mula; (MM). • (12) (Kub): kostroun, kostlivec; (13) **dejar en los puros ~os** (Mex): vyčerpat co úplně/beze zbytku; ► o tématu aj.; (14) **ya no haré ~s viejos** (Mex): už tady dlouho nebudu; (15) **le llega al** ~ (Mex): to se ho hodně týká; (16) **no llegará a hacer/ser ~s viejos** (Mex): ten tu dlouho nebude/se dlouhého věku nedožije; (17) **metrese a ~ de puerco** (Mex): vytahovat/naparovat se; (18) **pinchar en** ~ (Mex): napálit se; (19): **ser puro** ~ (Chil): být kost a kůže; (JD).

huestear, tr. (1) (Hond): dobře rozemlít, rozdrtit; (AM).

hueva, f. • (7) **¡las ~s!** (Chil): hergot!, do prdele!; (8) **como las ~s** (Chil): mizerný; (JD).

huevada, f. • (3) (Guat, Portor): vejce; (4) (Chil): tzv. zlatá žíla, ve které se nachází velké množství nerostů; (AM). • (5) pitomá kráva; ► o ženě; (JD).

huevador, adj. (1) (Chil): rozverný; (JD).

huevar, tr. (1) ~ **los pollos** (Chil): štvát, dožírat; (JD).

huevoador, adj/subst. (1) (Chil): otravný; (2) m. (Chil): otravný chlap; (JD).

huevero, -ra, adj. (1) (Mex): požírající vejce; ► o zvířeti; (MM).

huevoeta, adj/subst. (1) (Chil): pitomý, blbý; (2) m. (Am): pitomec, blboun; (JD).

hueviar, tr. (1) (Guat, Hond): odcizit, ukrást; ■ Var.: *huevear*; (AM).

huevear; viz: *hueviar*; (AM).

huevoiblanco, m. (1) (Kub): srab; (JD).

huevo, m. • (30) ~ **de pavo** (Ven): nádor na páteři; ► u krav; (31) **la desgracia de un ~ es chocar con una piedra** (Portor, Dom): lidové přísloví poukazující na převahu silného nad slabým a upozorňující na nutnost dbát maličností; (32) **pensar en los ~s del gallo** (StřAm, Kol): být zamyšlený, hledět do blba; (AM). • (33) pl. ~s (Mex): kuráž; (34) **¡~!** (Guat): nakašlat!, ani nápad!; (35) hovor. **a ~** (Mex): násilím; (36) ~s **abotonados** (Mex): vejce naměkko; (37) ~s **al canapé** (Chil): sázená vejce; (38) ~s **a la copa** (Chil): vejce do skla; (39) **costar un ~** (Am): stát fůru peněz; (40) **de a ~** (Kub): lehoučký, za babku; (Guat): pořádný; (41) **estar de un ~** (Nik): být naštvaný; (42) ~ **de guanajo** (Kub): pihoun; (43) ~ **movido** (Kub): koza pitomá; (44) ~s **a la ostra** (Chil): vejce s citrónem a pepřem; (45) **pensar en los ~s del gallo** (Am): přemýšlet o nesmrtelnosti chroustů; (46) **ser de a ~ para** (Guat): vyznat se v čem; (47) ~ **de sombra** (Mex) pouchle; (48) **tener ~s** (Am): být pořádný chlap; (49) ~s **tibios** (Mex): bačkora, váhavec; ► o nerozhodném člověku; (JD).

huevoón, -na, adj/subst. • (2) (Chil): surový, hloupý; (3) zbabělý ► nejpoužívanější nadávka v Chile; (4) (Arg, Chil, Guat, Kub, Mex, Par, Urug, Ven): hloupý, prostoduchý; (5) (Per, Portor): neomalený; ► sprostý výraz, který používají prostí lidé a kteří zaměňují počáteční *-h* za *-g*; (6) m., hanl. (Guat, Kub, Mex): povaleč, flákač; (AM). • (7) (Mex, Nik): odvážný; ■ Syn.: *maje*; (MM); • (8) m. **¡~!** (Chil): kamaráde!; (9) **hacer ~ a** (Chil): napálit koho; (JD).

maje; viz: *huevoón*; (MM).

huevoonaje, m. (1) (Chil): lidi; (2) havěť; (JD).

huevoonear, intr. • (3) (Am): mít obě ruce levé; ► na práci; (JD).

huico, m. (1) (Mex): viz: *hoyador*; (2) druh rostliny; ► s jedlými plody, *Lucuma palmeri*; (3) lid. leguán; (MM).

huichaca, f. (1) (Mex): kulečnicková díra; (MM).

huichín, m. (1) (Mex): druh divoké rostliny; ► *Sclerocarpus universalis*; (MM).

huichol, m. (1) (Mex): klobouk; viz: *güichol*; (AM). • (2) (Mex): příslušník již zaniklého indiánského (mexického) kmene; (3) (Mex): jazyk tohoto kmene; (MM).

huila, f. • (2) (Chil): cáry, hadry; (3) (Mex): malá kometa; (4) ochrnutý člověk; (5) pouliční prostitutka; (MM).

huilcado, m. (1) (Chil): špatné sešití, zalátání; (MM).

huile, m. (1) (Mex): kovový rošt na pečení potravin nad ohněm; (MM, JD, DA).

huiliche, m. (← map.) (1) (Arg, Chil): indián z kmene mapuche; (MM).

huiliento, -ta, adj. (1) (Chil): odrbaný, ucouraný, otrhaný; (MM).

huilón, adj/subst. (1) (Am): podělaný strachy (JD); (2) m. viz: *juilón*; (MM).

huilla, f. (1) (Ven): špunt, korková zátka; (AM).

huillón, -na, adj. (1) (Ekv, Mex, Per, Ven): nesmělý, plachý; (AM). • (2) oprdnutý, bázlivý; (JD).

huina, f. (1) (Chil): chmaták, zloděj; (JD).

huíña, f. (1) (Chil): divoká kočka *colocolo*; * (2) chmaták, zloděj; (JD).

huinca/huincá, f. (← map.) (1) (Chil): přistěhovalec; ► dříve takto označovali Araukánci španělské vojáky či bělochy obecně; (AM, MM).

huincha, f. (← kič.) • (17) **huincha!** (Chil): ve významu tůdle, až naprší a uschne, ani náhodou; (AM).

huinchada, f. • (3) (Chil): míra 10, 20 nebo 25 metrů; ► podle délky pásky (*huincha*), kterou se měří; (AM).

huinche, m. (← angl. *winch*) (1) (Chil, Mex, Pan, Per): jeřáb; viz: *güinche*; (AM).

huíñapo, m. (← kič.) (1) (Per): rozdrcená kukuřice; ► předem namočená a vysušená; používá se k výrobě nápoje *chicha*; (AM, MM).

huiracocha, m., viz: *viracocha*; (AM).

huiriche, m. (1) (Guat, Salv): dítě, fakan; (AM). • (2) telátko; (3) (Guat): viz: *güiriche*; (MM).

huiscolote, m. (← nah. *huitzotli* a *colotl*) (1) (Mex): pavouk; (MM).

huise!, citosl. (1) (Kol): vššc!, všo!; ► zvuk k vyplašení slepic; (MM).

huistora, f. (1) (Hond, Ekv): želva; (MM).

huisu, m. (1) (Bol): pluh; (AM).

huisute, m. (1) (Hond.): zašpičatělý klacek, tyč jako zemědělský nástroj k obdělávání půdy; ► (Guat): *huizute*, *güizute*; ■ Var.: *huizole*; (AM).

huizole; viz: *huisute*; (AM).

huító, adj. (1) (Per): bezocasý; (AM).

huitoró, m. (1) (Bol): indiánská hra s míčem; (AM).

huitrín, m. (1) (Chil): hrozen/svazek kukuřičných klasů; (JD).

huitzilera, f. (← nah.) (1) (Mex): druh hmyzu; ► oblíbená sladká pochoutka; (MM).

huitzilín, m. (← nah. *hutzillín*) (1) (Mex): kolibřík; (MM).

huizote, m. (← nah.), viz: *hoyador*; ■ Syn.: *huisute*; (MM).

huisute; viz: *huizote*; (MM).

huiztlacuache, m. (← nah. *huitztli* a *tlacuatzin*) (1) (Mex): kuandu mexický; ► druh dikobraza, vyskytuje se v Mexiku, *Coendu mexicanus*; * (MM).

hulado, m. (1) (StřAm): voskované plátno; (AM).

hular, m. • (2) (Mex): pole určené na pěstování kaučukovníků, kaučukovníkový porost; (MM).

hule, m. (← nah. *hulli*) • (8) pl. (Guat): palička s kterou se hraje na hudební nástroj *marimba*; (9): **brindar en el** ~ (Mex): zalepit ústa, umlčet ránou přes ústa; (10) **presentir el** ~ (StřAm): tušit, předvídat nebezpečí; (AM). • (11) (Am): kaučukovník; (12) (Am): podvazky; (13) (Am): gumák; (14) **ponerse las/los de** ~ (Am): prásknout do bot; natáhnout brka/bačkory; (JD).

hulería, f. (1) (Am): kaučukářský závod; (JD).

hullupa, f. (1) (Bol): místní výraz pro lamu; (MM).

huloso, -sa, adj. (1) (StřAm): pružný, ohebný, gumový; (AM).

huma, f. • (2) viz: *humita*; (AM). • (3) (Pan): opice, ožralost; (4) **pegarse una** ~ zhulákat se; (JD).

humada, f. (1) (Am): kouření; (JD).

humadera, f. (1) (Am): čmoud; (JD).

humahuacas, m., pl. (1) (Arg): příslušníci indiánského kmene; ► v oblasti And, v době příchodu Španělů obývali oblast v argentinské provincii Jujuy, zemědělci, kteří se vyznali v hutnictví a ve výrobě keramiky; Var.: *omaguacas*; (MM).

omaguacas; viz: *humahuacas*; (MM).

humanarse, zvrat. (1) (Mex): pokořit/ponížit se, snížit se k čemu; (JD).

humanidad, f., pl. (1) (Chil): studium na střední škole; (JD).

humarada, humarasca, f. (1) (StřAm): čmoudění, hustý dým; (AM).

humare, m. (1) (Ven): speciální koš na chytání ryb; (AM).

humazo, m. (1) (Mex): hustý kouř na ochranu porostů před mrazy; (MM).

humear, tr. • (2) (Chil, Mex): řezat, tlouct, bít; (AM). • (3) **hacer ~ a** (Chil): vyprášit komu kalhoty; (JD).

humedad, f. (1) **sentir la** ~ (Per, Ven): pocítit důsledky; (AM).

humera, f. (1) (Portor): hustý kouř, dým; (AM).

humo, m. • (4) **al** ~ (Arg, Mex, Urug): naslepo; (AM, MM). • (5) (Kub): špička, opička, podnapilost; (6) **hacerse** ~; (Am): rozplynout se jako dým/pára; vypařit se; (JD).

humor, m. (← angl. *humour*) (1) (Am): dobrá nálada; (MM).

hunco, m. (1) (Bol): vlněné pončo bez třásní; (AM).

hundir, tr. (1) (Kub): převézt, doběhnout koho; (JD).

¡hup!, ¡hupa!, citosl. (1) (Chil): hop!; (JD).

hura, f. (1) (Kol, Mex, Ven): druh stromu; ► *Hura crepitans*; (MM).

huracanado, -da, adj. (1) (Am): velmi silný, podobající se hurikánu; ► většinou o větru; (MM).

huraco, m. (← port. *furaco*) (1) (Arg, Chil, Kol, Kub, Mex): proděravění, perforace; (2) jáma, dutina; (MM).

hure, m. (1) (Kol): velký hrnec nebo džbán; (AM).

hureque, m. (1) (Kol): díra, dutina, prohlubeň; (AM).

hurgar, tr. (1) (Am): viz: *hurguetear*; (2) přehrabovat, prohrabávat; (MM).

hurgandilla, f. (1) (Hond): slídil, čmuchal; (AM).

hurgón, -na, adj/subst. (1) (Arg, Mex): slídivý; (2) m. bodnutí, píchnutí; (MM). • (3) m. slídil, čmuchal; (JD).

hurgonero, m. (1) (Chil): krbové kleště; (MM).

hurguilla, m., (1) (Am): slídil, čmuchal; (JD).

hurgunero, m. (1) (Chil): slídil, čmuchal; (AM).

hurivari, m. (1) (Antil): nečekaný hurikán; ► často doprovázen výpadkem elektřiny; (MM).

hurón, m. (1) (Arg, Par, Ven): fretka; ► z čeledi kunovití, domestikovaná, cvičená na lov; *Galitis barbara*; (2) (Mex): sysel mexický; ► s dlouhým ocasem a malýma ušima, podobný veverce; *Sciuru/Spermophilus mexicanus*; (3) (Chil): žrout, nenasyta; (MM).

huroncito, m. (1) (Mex): druh lasičky; ► *Musela brasiliensis*; (MM).

huroneada, f. (1) (Mex): čmuchání, slídění; (JD).

hurra, citosl. (← angl. *hurrah*) (1) (Am): výkřik souhlasu a nadšení; ► užívá se především při sportovních utkání; (MM).

hurtacuerpo, m. (1) (Kub): otočení se zády; (MM).

husillo, m. (1) (Chil): špulka s nití u tkalcovského stavu; (AM).

husmeada, f. (1) (Am): čmuchání; (2) **dar una ~ por todos los rincones** (Am): čmuchat všude; (JD).

husmeón, m. (1) (Arg): slídil, čmuchal; (MM).

huso, m. (1) ~ **sabe lo que hila** (Portor): každý ví, co dělá; (AM). • (2) (Kol): česka, kost v koleni; (MM).

huta, f. (1) (Per): kožní onemocnění; viz: *uta*; (AM).

¡huturutas!, citosl. (1) (Kol): vyjádření nesouhlasu či netrpělivosti; (AM).

huyilón, huyón, adj. (1) (Guat, Kub, Portor): ochromen strachy; (AM).

huyuya, f. • (2) (Kub): mravenec; ► obtížný kousáním; (MM).

3.2. PALABRAS CON LA ENTRADA I

- ibajái**, m. (← guar. *ibá* a *háí*) (1) (Arg, Par): druh stromu; ► velkého rozměru, kyselý plod ve tvaru hrušky; *Eugenia edulis*; ■ Var.: *ubajay*; (MM).
- ubajay**, viz: *ibajái*; (MM).
- ibapói**, m. (← guar. *ibá-po-ib.*), viz: *guapói*; (MM).
- ibaró**, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): rostlina *jaboncillo*; (MM).
- ibes**, m. (← may.) (1) (Mex): fazole nažloutlé kaštanové barvy; (MM).
- ibijara**, f. (← guar.) (1) (Arg, Par): užovka obecná; ► vyskytuje se v regionalistické literatuře; (MM).
- ibira**, f. (← guar.) (1) (Arg, Par): druh rostliny; ► textilní využití, *Bromelia longifolia*; (2) viz: *imbira*; (MM).
- ibiraitá**, m. (← guar.) (1) (Arg Par): druh stromu; ► *Muelleria glaziovii*; (MM).
- ibiraperé**, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): druh stromu; ► korpulentního vzhledu; kůra obsahuje tanin, *Apuleia praecox*; (MM).
- ibirá-pitá**, m. (← guar.) (1) (Arg, Par, Urug): sapan ježatý; ► druh stromu, vyskytuje se v Brazílii, *Caesalpinia echinata*; * (2) druh stromu; ► korpulentního vzhledu, kvalitní dřevo v načervenalé barvě užívané v truhlářství; (MM).
- ibirayara**, m. (← guar.) (1) (Arg): indiánský kmen *guayaná*; ► v 16. a 17. století osídloval severní polovinu Estado de Río Grande del Sur a Santa Catalina v Brazílii; (MM).
- ibunché**, m. (1) (???): kůže zemřelého indiána (Araukánci); ► obléká si jí náčelník kmene, aby předstíral boha Pillánú; (MM).
- icaco**, m. (← taíno *hicaco*) (1) (Kol, Kub, Mex, Ven): zlatoplod slívový; ► druh keře, košatý vzhled, plody podobné švestce, *Chrysobalanus icaco*; (MM).
- icaro**, m. (1) (Portor): druh rostliny; ► *Pachyrrhisus angulatus*; (MM).
- iceberg**, m. (← angl. *iceberg*) (1) (Am): plovoucí ledová kra; (MM).
- icí**, m. (← guar. *ícic*) (1) (Arg, Par): pryskyřice získaná ze stromu *curupica ib*; (MM).
- icipó**, m. (← guar. *ísipó, sipó*) (1) (svArg, Par): obecný název pro všechny druhy lián; ■ Syn. *sipoó*; (MM).
- sipoó**, viz: *icipó*; (MM).
- ichal**, m. (← kič. *icho*) (1) (Arg, Bol, Per): seno; ► používá se na zastřešení obydlí a jako hořlavina; (MM).
- ichales**, m. (← kič.), viz: *icho*; (MM).
- ichíntal**, m. (1) (StřAm): kořen rostliny *chayotera* (*Sechium edule*); (2) **echar el** ~ (Guat): floustrnout; (AM).
- icho**, m. (← kič. *hic'chu*) (1) (szArg, Bol, Per): směsice slámy a sena; ► andské pustiny, představují přírodní potravu pro lamy viz. *Stipa icho*; používá se pro zakrytí chudších obydlí a také jako hořlavina; ■ Syn. *hichu, ichal*; (MM).
- hichu, ichal**, viz: *icho*; (MM).
- ichuna**, f. (← kič. *ich'una*) (1) (szArg, Chil): ruční srp ve tvaru půlměsíce; (MM).
- idear**, tr. (1) (Am): vymyslet, vynalézt; (2) (Mex): přemýšlet, hloubat, dumat; (MM). • (3) zvrat. ~se (Mex): přemýšlet, uvažovat; (JD).
- ideático, -ca**, adj. (1) (Hond): důmyslný; (AM). • (2) (Arg, Bol, Mex): bláznivý, vrtošivý; (MM).
- ideoso, -sa**, adj. (1) (Arg, Bol, Guat, Mex, Urug): bláznivý; (AM). • (2) (Arg, Bol, Mex): ustrašený, podezřívavý; (3) (Arg, Bol, Mex): podivínský; (MM).
- idoso, -sa**, adj. (1) (Bol, Guat, Mex): šílený; (AM).
- idiotizar**, tr. (1) (Am): dělat z někoho hlupáka; (MM).
- ido, -da**, adj. (1) (StřAm, Mex, Nik): opilý; (AM, MM). • (2) (Am): nepozorný, roztržitý; (3) pomatený, praštěný; (MM).
- idóneo**, m. (1) ~ **en farmacia** (Am): farmaceut; (JD).
- igarapé(s)**, m., (← guar.) (1) (Bol, Ekv, Kol, Per): systém říčních koryt; ► paralelní s řekou Amazonkou; řeky často dosahují velkých šířek a představují důležité říční komunikace; (AM, MM).
- iglesia**, f. (1) (Kub): lóže zednářská; (JD).

iglesiero, -ra, adj/subst. (1) (Arg, Kol, Mex): pobožný; (MM). • (2) m/f. (Am): pobožník/ka; (JD).

ignorar, tr. (← angl. *to ignore*) (1) (Am): nevyšmat si, ignorovat; (MM).

igra, f., viz: *jigra*; (AM).

igual, f. (1) (Kub): úprava; (2) (Mex): odměna; (JD).

igualado, -da, adj/subst. (1) (Guat, Mex, Salv): povyšující se; ► o osobě, která se chce vyrovnat vyšší sociální vrstvě; (2) (Salv): vychytralý, mazaný; (AM). • (3) (Mex, Nik): drzý, sprostý; (MM). • (4) **portarse como un ~** (Am): chovat se drze; (5) m/f. (Am): urovnání, srovnání; (JD).

igualar, intr/zvrat. (1) (Arg): schopnost hudebníka rozpoznat jednu notu na rozdílných strunách; (AM). • (2) zvrat. **~se** (Guat, Mex): chovat se drze; (MM).

igualito, adv. (1) (Mex): úplně tak, úplně stejně; (JD).

iguana, f. (← arw.) (1) (Mex): hudební nástroj; ► podobný kytarě; sestává z 5-ti dvojitých strun; (2) (Ekv: Manabí): svačina, studený pokrm; (AM). • (3) (Am): leguán; (MM).

iguanal, m. (1) (Mex): hnízdo leguánů; (JD).

iguanero, adj/subst. (1) (Am): týkající se leguána; př. *perro iguanero*; (2) m. (StřAm): lovec leguánů; (3) m. (Kol, Mex): druh divoké rostliny; ► *Mimosa purpurascens*; (MM).

ihuanco, m. (1) (zápPer): náhodně utvořená řeka; (AM).

ijillo, m. (1) (Guat): druh nemoci; ► podle obecného přesvědčení se jí nakazí ti lidé, kteří se nacházeli v blízkosti zemřelého; (AM).

ilama, f. (← nah. *ilamatl*) (1) (Guat, Mex): druh ovocného stromu; ► viz: *anón*; *Anona diversifolia*; (MM).

ilar, tr. (1) (Ekv): nařídít; (JD).

ileible, adj. (1) (Chil, Mex): nečitelný; (JD).

iliquidez, f. (1) (Arg): vázanost obnosu; (JD).

ilote, m., (← nah. *elotl*) (1) (Kost): měkký kukuřičný klas; ► viz: *jilote*; (AM).

iluminarse, zvrat. (1) (Am): mít opičku, namáznout se; (JD).

ilusión, f. (1) (Am): název pro ozdobné rostliny; (2) (Portor): průhledná síť moskytiér; (3) **tul de ~** (Arg, Par, Portor, Urug): nejjemnější tyl; ► užívá se na závoje; (MM).

ilusionar, tr. (1) (Am): podvádět, klamat; (2) budít v někom iluze; (MM).

ilusionismo, m. (1) (Arg, Guat, Kub, Mex, Par, Urug): kouzlení, um kouzelníka; př. *espectáculo de ilusionismo*; (MM).

illa, f. (← aim.) (1) (Bol): nelegální mince; (2) (Arg): mince, která se uchovává z pověřivosti; (3) (Per): předmět uchovávající se z pověřivosti; (AM).

illanco, m. (1) (Per): mírný tok řeky; (AM).

imaginaria, f. (1) (Ven): „mrtvá duše“; ► neexistující osoba vykazovaná v rozpočtu kasáren; (AM). • (2) (Am): preventivní hlídka domu na ochranu obyvatel nebo k zabránění úniku zločince; (MM).

imbabura, f. (1) (Ekv): velké koryto řeky; (AM).

imbaque, m. (1) (Ven: Trujillo): malá nádoba; (AM).

imbibito, -ta, adj. (1) (Guat, Mex): zahrnutý; (AM).

imbira, f. (← guar.) (1) (Arg, Par): druh stromu; ► z vláknité kůry se získávají pásy, které slouží k uvázování; *Xilopia sericea*; (MM).

imbombera, f., (1) (Ven): zhoubná anémie; viz: *chimbobera*; (AM).

imbombo, -ba, adj. (1) (Ven): napadený škrkavkami; ► především o dítěti; viz: *chimbombo*; (AM). • (2) (Ven): chudokrevný; (3) mající malárii; (JD).

imbornal, m., pl. (1) **echar, ir, irse por los ~s** (Kol, Mex, Portor, Ven): mlet páte přes deváté, plácet nesmysly; (2) **hasta los ~s** (Kol): vrchovatě, až po okraj naplnit; (AM).

imbricar, tr/zvrat. (1) (Am): překrývat, zapadat do sebe; (2) zvrat. **~se** (Am): proplétat se navzájem mezi sebou; (MM).

imbunchar, tr. (← map.) (1) (Chil): očarovat; (2) podvést, okrást; (AM, MM).

imbunche, m. (← map.) (1) (Chil): očarování, uřknutí; (2) zmatek, chaos; (AM, MM). • (3) (Chil): čaroděj, zlý duch; (4) ošklivé tlusté dítě; (JD).

imilla, f. (← kič.; aim.) (1) (Bol, Per: Puno): indiánská služebná; (AM). • (2) (Mex): služebná; (MM).

impacto, m. (← angl. *impact*) (1) (Am): násilné přepadení; (2) úder pěstí; ► v boxu; (MM).

impago, -ga, adj/subst. (← fr. *impayé*) (1) (Arg, Bol, Dom, Chil, Per, Urug): nezaplacený; (AM).
 • (2) m. (Am): nezaplacení; (JD).

impasable, adj. (1) (Mex): nepřijatelný; (2) nepřekročitelný; (JD).

impase, f. (1) (Arg): slepá ulička; (2) **superar la** ~ dostat se ze slepé uličky; (JD).

impavidez, f. (1) (Arg, Bol, Chil, Mex, Par, Urug): drzost, troufalost; (MM). • (2) **con** ~ (Am): drze, s drzým čelem; (JD).

impávido, -da, adj. (1) (Arg, Bol, Chil, Mex, Par, Urug): drzý, opovážlivý, troufalý; (MM).

impelir, viz: *impeler*; (JD).

imperfecionar, tr. (1) (Chil): poškodit, zničit, zkazit; (JD).

imperial, m. (1) (Kub): výběrový doutník; (JD).

impersonalismo, m. (1) (Ven): nezájem, lhostejnost; (AM). • (2) (Ven): nezištnost; (JD).

ímpetu, m. (1) (Mex): prudká touha, nutkání; (JD).

implementación, f. (1) (Am): poskytnutí; (2) uplatnění zákona; (JD).

implementar, tr/intr. (← angl. *to implement*) (1) (Am): opatřit; (2) poskytnout pomoc; (MM). • (3) (Am): zavést, uplatnit zákon; (JD).

implemento, m. (← angl. *implement*) (1) (Am): pomůcka; (2) nástroj; (MM).

implementos, m., pl. (← angl. *to implements*) (1) (Arg, Mex, Nik): náčiní k obdělávání půdy; (2) zemědělský stroj; (3) (Am): pomůcky, nářadí, náčiní; (MM).

implicación, f. (← angl. *to implication*) (1) (Am): dopad, důsledek, následek; (MM).

implicancia, f. (1) (Arg, Chil, Urug): inkompabilita, neslučitelnost; (AM). • (2) (Arg, Chil): následek, důsledek; (JD).

imponencia, f. (1) (Arg, Chil, Guat, Mex): vznešenost, velkolepost; (AM).

imponer, tr. (1) (Mex): přivykat, zvykat; př. *estoy impuesto a madrugar*; (MM). • (2) (Hond): krotit koně; (JD).

importantizarse, zvrat. (1) (Ven): naparovat se, dělat se důležitým; (AM).

importar, tr/zvrat. (1) (Am): nést/přinášet s sebou; (2) **no ~ta un coco** (Chil): nestojí za kozi bobek; (3) **me ~ta un cuesco** (Chil): na to kašlu; (4) **no ~ta ni lo negro de la uña** (Chil): nezáleží na tom, co by za nehet vlezlo; (5) **no ~ta un pico**; na tom houby/čerta záleží; (6) **me ~ta un pucho** (Chil): na to seru; (7) zvrat. **~se** (Am): záležet komu na čem; (8) **se me ~ta un rábano de eso** (Arg): kašlu na to; (9) **se me ~ta un pepino de todo** (Arg): je mi to všechno fuk; (10) **¿que se le ~ta?** (Urg): co je vám do toho?; (JD).

imposible, adj. (1) **estar uno ~**, (Antil, Chil, Guat, Kol, Mex, Ven): zanedbaný, odpudivý; (AM). • (2) odtahitý, nedružný; př. *Pedro está imposible, no se le puede ni hablar*; (MM). • (3) (Am): těžce nemocný, ochrnutý; (4) být nemožný, špinavý, odporný; (JD).

impositivo, -va, adj/subst. (1) (Am): daňový; př. *régimen impositivo*; (2) (Arg): panovačný; př. *me pidió esto de modo impositivo*; (3) f. daňová správa, kancelář; (MM).

impredecible, adj. (← angl. *unpredictable*) (1) (StřAm, Mex, Portor): tajemný, záhadný; (MM).

imprensa, f. (1) (Chil): žehlení, přišívání lemovek; (2) pl. (Kol): plány, intriky; (JD).

imprentar, tr. (1) (Chil): zažehlovat zahnuté části oblečení, aby měly patřičnou formu; (2) přišít lemovku na kalhoty; (3) podnikat, projektovat, vymýšlet; (AM). • (4) (Am): tisknout; (JD).

imprentas, f., pl. (1) (Kol): intriky; plány; (AM).

impreparación, f. (1) (Mex): nepřipravenost; (JD).

imprevisivo, adj. (1) (Mex): neopatrný, lehkomyšlný; (JD).

imprimé, m. (1) (Arg): text. tisk, imprimé; ► o látce; (JD).

improsulto, adj. (1) (Chil): strašně drzý; (2) (Hond): mizerný, nejhorší, k ničemu; (JD).

improviso, adv. (1) **en un ~** (Am): v mžiku; (JD).

impuesto, m. (1) ~ **al azúcar** (Am): daň z cukru; (2) ~ **a la exportación del café** (Am): daň z vývozu kávy; (3) ~ **a la gasolina** (Am): daň z benzínu; (4) ~ **de ruedo** (Am): daň z motorového vozidla; (5) ~ **a las transferencias financieras** (Am): daň z peněžních transakcí; (JD).

inacio, -cia, m/f. (1) (Guat, Kol, Kost, Mex): krutost, divošství vlastní indiánům; (MM).

inactual, adj. (1) (Am): postrádající platnost; (2) vyšlý z módy; (MM).

inalámbrico, adj. (1) (Guat): namazaný; (JD).

inamistoso, -sa, adj. (← angl. *unfriendly*) (1) (Am): nepřátelský; (MM).

inatendible, adj. (1) (Am): zanedbatelný, nezasluhující pozornosti; (JD).

inca, m. (← kič.) (1) (Per): vládce peruánských indiánů; (2) zlatá mince; ► v hodnotě solu, který se měl razit v roce 1880; (AM). • (3) (Am): člověk s královskou krví; ► mezi Peruánci; (4) národ podřízený peruánskému vládci; ► především používající jazyk kečua; (MM).

incachable, adj. (1) (StřAm): zbytečný, neužitečný, na nic; (AM).

incaico, -ca, adj. (1) (Am): incký, týkající se Inků a peruánské říše; ► výraz vytvořený spisovateli 19. století; př. *arqueología incaica*; ■ Syn.: *incásico*; (MM).

incásico, -ca, adj., viz. *incaico*; (MM).

incanato, m. (1) (Per): historické období impéria Inků v Peru; (AM). • (2) (Per): období vlády Inka; př. *durante el incanato de Atahualpa*; (MM).

incapaz, adj. (1) (Gaut, Mex): nesnesitelný; ► o dítěti; (MM).

incendios, m., pl. (1) **hablar/echar** ~¹ (Arg, Chil, Per): nadávat, láteřit; (AM). • (2) **hablar/echar** ~² svalovat na někoho vinu; (MM).

incentivación, f. (1) (Am): materiální zainteresování, podněcování, podporování; (JD).

incentivador, m. (1) (Am): podněcovatel; (JD).

incentivar, tr. (1) (Am): podněcovat, podporovat; (JD).

inchúrbido, adj. (1) (Dom, Portor): padlý na hlavu, praštený, hloupý; (AM).

inciense, m. (1) (Am): vonná pryskyřice; ► používá se jako náhražka kadidla; (2) druh stromu; ► ze kterého se tato pryskyřice získává; (MM).

inclinado, -da, adj. (1) (Am): náchylný, mající k něčemu sklon; př. *fulano está inclinado a favorecerme*; (MM).

incomodado, f. (1) (Mex): rozhněvání, rozzlobení; (JD).

incómodo, -da, adj. (1) (StřAm, Arg, Bol, Chil): uražený; př. *fulano está incómodo conmigo*; (AM, MM).

incondicional, adj. (1) (Arg, Ekv, Mex, Nik): služební, poddaný, otrocký; př. *fulano se rodea de incondicionales*; (MM). • (2) (Am): bezvýhradný, věrný stoupenec, přívrženec, straník; (JD).

incondicionalismo, m. (1) (Arg, Ekv, Guat, Mex, Nik, Portor): servilnost, podlézavost; (AM, MM). • (2) (Am): slepá poslušnost, bezpodmínečná oddanost; (JD).

inconducta, f. (1) (Arg): špatné chování; (JD).

inconocible, adj. (1) (Am): nerozpoznatelný, změněný k nepoznání; (2) **estar** ~ být k nepoznání; (JD).

inconoso, adj. (1) (Am): nevrlý, rozmrzelý; (JD).

inconsulta, adj. (1) (Am): neuvážený čin; (2) nevyžádaný zákrok; (JD).

inconveniente, m. (1) (Kol): nepříjemnost; (JD).

incordiar, tr., vulg. (1) (Arg, Mex, Par): obtěžovat, otravovat; př. *déjate de incordiar*; (MM).

incordio, m., vulg. (1) (Arg, Mex, Par): štěnice, otrava; př. *ya está allí el incordio ese*; ► o člověku; (MM).

incrúspido, -da, adj. (1) (Kol, Mex, Nik): nešikovný, neohrabaný; (2) úplně vedle, vyšinutý; (MM).

incurrir, intr. (1) (Am): dát se strhnout k čemu; (JD).

indafricano, viz: *indoaficano*; (JD).

indagadera, f. (1) (Mex): čmuchání, pátrání; (JD).

indayé, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): krahujec obecný ► druh ptáka; (MM).

indeclinable, adj. (1) (Mex): nepevný; (JD).

independerse, zvrat. (1) (Mex): osvobodit, osamostatnit se; (JD).

india, f. (1) **de mala** ~ (Urug): špatný, zlý povahou; (AM). • (2) (Chil): služka; (JD).

indiada, f. (1) (Am): dav, masa, houf indiánů; (AM). • (2) (Arg): chátra; (3) (Chil): záchvat, výbuch hněvu; (JD).

indiamenta, f. (1) (Kol): Indiáni; (JD).

indicación, f. (1) (Chil): návrh, porada k něčemu; (AM). • (2) **por** ~ **de** (Chil): z popudu, podnětu, návodu koho; (3) (Am): podnět, instrukce; (JD).

indicado, -da, adj. (1) (Am): vhodný; (2) doporučený; (MM).

indicito, m. (1) (Ven): druh keře; ► *Grislea secunda*; (MM).

indígena, adj/subst. (1) (Am): indiánský; (2) m./f. Indián/ka; (JD).

indigestarse, zvrat. (1) (Am): trpět zaživačími potížemi, cítit nevolnost; (2) (Am): pomást se, zbláznit se; (MM).

indino, -na, adj. (1) (StřAm, Kub): podvodnický, vychytralý; (AM). • (2) (Am): darebácký, drzý; (3) (Ekv): skrblický; (4) (Portor): mizerný; (JD).

indio, -dia, adj/subst. (1) (Kub, Portor): o kohoutovi zabarveném do tmavých barev s černou hrudí; (2) **caer uno de ~** (Dom): být strašně hloupý; (3) m. **¡Entra, ~!** (Ven): laskavá výzva; (4) **la tarea del ~** (Kub): dřina, nadměrná práce; (5) m. **conforme es el ~, es la maleta** (Kol): jaký pán, takový krám, jablko nepadá daleko od stromu; (6) m. **~ comido, al camino** (StřAm): přísloví vyjadřující nevděčnost; (7) m. **~, guanaco y zanate, manda la ley que se mate** (Guat): přísloví, ► dle kterého by měli dostat zasloužený trest všichni falešní a nevděční lidé; (8) m. **no tiene la culpa el ~, sino el que lo hace compadre** (Mex, Per): přísloví; ► nikdo by si neměl stěžovat na škodu, kterou utrpěl, když věřil nesprávné osobě; (9) m. **Subírsele a uno el ~** (StřAm): rozčítit se, rozzuřit se, rozohnit se; (AM). • (10) m. **salírsele a alguien el ~¹** (Arg): chovat se hulvátsky; (11) m. **salírsele a alguien el ~²** (Arg): naštvat někoho z bezvýznamného důvodu; (MM). • (12) m. (Kub): sluníčko; (JD).

indiscernible, adj. (1) (Arg, Ekv, Mex): nerozeznatelný; (MM).

indiscriminado, adj. (1) (Am): netečný, lhostejný; (JD).

indita, f. (1) (Mex): druh romance; (2) druh tance; ► podobný polce; (AM).

individual, adj. (1) (Chil, Kol, Ven): stejný, totožný; (AM). • (2) **ahí lo tiene ~** (Am): tady ho máte osobně; (3) **es ~ a su padre** (Am): je to celý otec; (JD).

individuo, -a, m/f. (1) (Arg, Chil, Mex, Par, Urug, Ven): vulg. individuum; (2) formální oslovení příjemce úředního dokumentu; (MM).

indizuelo, m. (1) (Am): Indiánek; (JD).

indoctrinar, tr. (← angl. *to indoctrinate*) (1) (Am): instruovat, školit; (MM).

indomia, f., vulg. (1) (Kub): novinka; (AM).

indormia, f. (1) (Kol, Ven): šikovnost, mazanost; (AM).

indrómína, f. (1) (Mex): očarování, uhranutí, uřknutí; (AM).

indultarse, zvrat. (1) (Bol): vetřít se, vmísit se, míchat se; (2) (Kub): dostat se z nesnází; (AM).

industria, f. (1) **~ del automobil/automotriz** (Am): automobilový průmysl; (JD).

industrialista, m. (← angl. *industrialist*) (1) (Am): průmyslník, továrník; (MM).

ineluctable, adj. (← angl. *ineluctable*) (1) (Am): nevyhnutelný, neodvratný; (MM).

inepcia, f. (1) (Arg, Guat, Hond, Mex, Nik): neschopnost, nevhodnost, nezpůsobilost; (AM). • (2) pošetilost, bláhovost; (3) **decir ~s** (Arg, Hond, Mex, Nik): říkat nesmysly, hlouposti; (MM).

inescrupuloso, -sa, adj. (1) (Arg, Dom, Chil, Mex, Par, Urug): bezohledný, neodpovědný, nesvědomitý; (MM).

infante, m. (1) **jardín de ~s** (Am): dětská školka; (JD).

infanzón, m. (1) (Kub): chvastounství, vychloubačství; (AM).

infectocontagioso, adj. (1) (Arg): nakažlivý, infekční; (JD).

infeliz, adj. (1) (Arg, Guat, Mex): ubohý; ► ve smyslu ubrání na významu; př. *gastó unos miles de infelices pesos en los pobres enfermos*; (2) dobrácký; (MM). • (3) (Am): svatý na mostě, boží hovádko; (4) **está hecho un ~** (Am): je to strašné dobrotisko; (JD).

infelizar, tr. (1) (Mex): zabít, připravit o život; (JD).

inferior, f. (1) **darse la ~**, (Portor): odporovat, vzdorovat; ► kohoutí zápasy; (AM).

infestarse, zvrat. (1) (Mex): šířit se; (JD).

infiernito, m. (1) (Kost, Kub): malá petarda či rachejtle; (2) (Kost, Kub, Mex): chlapecká hra; ► zapalováním cestičky střelného prachu dochází k postupným výbuchům; (3) **gastar pólvora en ~s** (Mex): spotřebovat střelný prach ve střelných zbraních; (AM, MM).

infierno, m. (1) (Kub): karetní hra; (AM).

inflacionario, adj. (1) (Am): inflační; (JD).

inflaglobos, m. (1) (Kub): prášil; (JD).

inflar, tr. (1) **~ el brazo** (Kub): nakukat komu co; (2) **~ globo** (Kub): nalejvat, lhát; (3) **~le** (Mex): přihnout si; (JD).

inflazón, f. (1) (Mex): inflace; (JD).

influciado, -da, adj. (← angl. *influenced*, ← fr. *influencé*) (1) (Am): ovlivněný; (MM).

influciar, tr/intr. (← angl. *influence*, ← fr. *influcier*) (1) (Am): ovlivňovat; (MM).

influenza, f. (1) (Arg, Chil, Kol, Par, Mex): chřipka; (MM).

informar, tr. (1) (Mex): vyptávat, poptávat se; (JD).

infrascrito, m. (1) (Arg, Dom, Kol, Mex): níže podepsaný, signatář; (MM).

infróndigo, -ga, adj. (1) (Bol, Ekv): nadraný, opilý; (AM).

infumable, adj. (1) (Mex): nesnesitelný; (MM).

infundia, f., vulg. (1) (Arg, Chil, Ekv, Guat, Kol, Mex, Per, Urug, Ven): hloubka (projevu, knihy); (AM). • (2) (Am): tuk; (3) (Arg): síla; (4) (Arg): výkvět; (JD).

infundiar, tr. (1) (Guat): otravovat; (JD).

inga, f. (1) (Per): druh tance; ► provádí se během náboženských slavností, představuje poslední dny Inka Atahualpy, jeho věznění a smrt; (AM).

ingá, m. (← guar.) (1) (Arg, Par, Urug): druh stromu; ► čeledi bobovité, plody podobné vikvi, jedlé s nasládlou chutí; *Inga edulis*, *Inga marginata*; (MM, DA).

ingeniería, f. (1) ~ **automotriz** (Mex): automobilová technika; (JD).

ingeniero, m. (1) ~ **agrónomo/agricola** (Am): zemědělský inženýr, inženýr agronom; (2) ~ **de minas** (Per): pasák holek; (JD).

ingenio, m. (1) (Am): cukrovar; (2) (Bol, Per): slévárna; ► budova, kde se taví kovy; (MM).

ingérido, -da, adj. (1) (Kol, Mex, Ven): chorý, nemocný; (AM, MM).

ingerido, -da, adj. (1) (Kol): skleslý; (AM).

inglés, adj. (1) (Per): o trpasličím druhu slepic a kohoutů; (AM). • (2) **a la ~sa** (Am): přesně; (3) **aprender el ~** (Am): dát do frcu; (4) **trabajar para el ~** (Mex): dřít se zadarmo; (JD).

inglesado, m. (1) (Am): Anglání; (JD).

ingresarse, zvrat. (1) (Mex): zapsat se k armádě, dát se na vojnu; (MM).

inguandio, -dia, m/f. (1) (Kol): lež, podvod, klam; (AM).

inherente, adj. (← angl. *inherent*) (1) (Am): podstatný, zásadní; (MM).

inhumano, -na, adj. (1) (Chil): velice špinavý; (AM).

iniciar, tr. (1) (Kub): slavnostně přijmout do strany aj.; (JD).

injerto, m. (1) **dar un ~**, **ser un ~** (Bol): lhát, podvádět, prodat zajíce v pytli; (AM). • (2) (Guat, Kost, Mex): druh rostliny; ► podobná jmelí, léčivé účinky; (MM).

injonear, tr., vulg. (1) (Per): ponížít, shodit někoho; (AM).

injuria, f. (← angl. *injury*) (1) (StřAm): škoda, újma; (MM).

injuriado, adj. (1) (Kub): hrubý; ► o tabáku; (AM).

inmancable, adj. (1) (Dom, Kol, Portor): jistý, zaručený; (AM).

inmediato, adv. (1) (Kol): náhle; (JD).

inmirable, adj. (1) (Mex): ohavný; ► na pohled; (JD).

inmisericorde, adj. (1) (Arg, Dom, Ekv, Kol, Mex, Nik): nemilosrdný, nelítostný, nemající slitování; (MM).

inmordible, adj. (1) (Ekv): tvrdý; ► o chlebu aj.; (JD).

immortal, adj. (1) (Ekv, Mex): schopný vzchopit své povadlé květy po namočení do vody; ► o rostlinách, *Gonphrena decumbens*; (MM).

inmundicia, f. (1) (Am): fůra, množství, hromada; (JD).

inobjetable, adj. (1) (Am): nepopíratelný, nesporný; (MM).

inocente, m. (1) (Chil, Ekv): avokádo, ► plod hruškovce přelahnoutého, *Persea gratissima*; * (AM). • (2) (Ekv): maškaráda, šaškovství; (MM).

inoficioso, -sa, adj. (1) (StřAm, Arg, Chil, Kol, Mex, Ven): neúčinný, zbytečný; (AM, MM).

inoneco, -ca, adj. (1) (Chil): hloupoučký; (AM).

inoperable, adj. (1) (Arg, Guat, Mex): neoperovatelný; (MM).

inoperante, adj. (← angl. trad. *inoperative*) (1) (Am): neúčinný, nepůsobící; př. *la gestión de fulano fue inoperante*; (2) nepřinášející efekt; (3) nečinný, neaktivní, vypnutý; (MM).

inquietao, -ta, adj. (1) (Guat, Hond): mající sklon k něčemu, mít zálibu v něčem; (AM).

inquietud, f. (1) pl. (Am): zájmy; (JD).

inquilina, f. (1) (Am): obyvatelka; (2) (Chil): pachtýřka; (JD).

inquilinaje, m. (1) (Chil): pronájem, pronajmutí; (AM). • (2) (AM): nájemné; (3) nájemníci; (JD).

inquilino, -na, adj. (1) (Chil): nádeník; (AM). • (2) (Am): obyvatel; (3) (Chil): pachtýř; (JD).

insai, m. (1) **ponme en el ~** (Kub): informuj mě; (JD).

insatisfactorio, -ria, adj. (← angl. *unsatisfactory*) (1) (Am): nedostačující, neuspokojivý; (MM).

insensivo, m. (1) (Portor): obklad; ► papírové nebo látkové kolečko potřené lojem nebo jinou přísadou; příkládá se ke spánkům jako prostředek proti bolesti hlavy; používá se spíše v plurálu; (AM).

insoria, f. (1) (Ven): troška, špetka; malého rozměru; (AM).

inspector, m. (1) (Arg): průvodčí; př. *inspector de ómnibus*; (JD).

inspectoría, f. (1) (Am): inspekce, kontrola; (2) (Chil): policejní oddíl, okrsek; (JD).

instalamento, m. (1) (Am): splátka; (JD).

instantero, m. (1) (Mex): vteřinová ručička; (JD).

instaurar, tr. (1) (Mex): *právn.* zahájit řízení aj.; (JD).

instintivo, adj. (1) **por** ~, (Urug): pudově, instinktivně; (AM).

institucional, adj. (1) (Mex): podnikový, závodní; (JD).

instructivo, m. (1) (Mex): instrukce, poučení; (2) soudní oznámení, příkaz; (JD).

insultada, f. (1) (StřAm, Chil, Ekv, Kol, Mex, Per, Portor): sled urážek; (AM). • (2) (Am): urážka, inzultování; (3) **poner una ~ a** (Mex): urazit/inzultovat koho; (JD).

insultarse, zvrat. (1) ~ **con** (Kol): rozzlobit se na *koho*; (JD).

insultativo, adj. (1) (Mex): urážlivý, potupný; (JD).

insulto, m. (1) (Arg, Ven): potupa, urážka; (2) (Mex, Nik): nevolnost, ztráta vědomí; (MM).

insultoso, adj. (1) (Am): urážlivý; (JD).

insurgentarse, zvrat. (1) (Mex): vzbouřit se; (JD).

integración, f. (1) (Mex): výroba, vytvoření; (JD).

integrar, tr. (1) ~ **una cantidad** (Mex): doplnit, dovršit určité množství; (2) (Arg, Kol, Mex): zaplatit, vrátit co se dluží; (AM, MM). • (3) (Arg, Kol, Mex): odevzdat; (MM). • (4) (Kub): zapojit se; (JD).

intelectuala, f. (1) (Am): intelektuálka; (JD).

inteligencia, f. (← angl. *intelligence*) (1) **servicio de** ~ (Am): informační služba; (MM). • (2) (Am): tajná služba; (3) **hallarse en ~s** (Arg): dohodnout se; (JD).

inteligenciarse, zvrat. (1) (Kol): dorozumět se; (2) (Per): přemýšlet; (JD).

intendente, m. (1) (Am): guvernér, komisař; (JD).

intento, m. (1) **A(I) ~ de** (Arg, Chil): s úmyslem aby; (AM, MM).

ínter, spoj. (1) (Am): zatímco; (2) ~ **más..., más...** (Mex): čím více..., tím více...; (3) (Kol): prozatímnost, prozatímní stav; (JD).

interandino, -na, adj. (1) (Am): andský; ► týkající se států měst a vesnic podél And; (AM).

interdicto, -ta, adj. (1) (Arg, Chil, Mex): o osobě nacházející se pod příkazem či zákazem; (MM). • (2) (Am): zbavený občanských práv; (JD).

interesado, m/f. (1) (Kub): milý, milenec; (AM).

interestatal, adj. (← angl. *interstate*) (1) (Am): mezistátní, existující mezi státy; (MM).

interferencia, f. (← angl. *interference*) (1) (Am): zásah, vměšování se; (MM).

interferir, intr. (← angl. *to interfere*) (1) (Am): vměšovat se; (2) zabránit, zamezit, znesnadňovat; (3) obtěžovat, rušit, vadit; (MM).

interinato, m. (1) (Arg, Chil, Guat, Hond): dočasné, prozatímní zaměstnání; (2) (Arg): dočasnost, prozatímnost; (AM).

internacionalismo, m. (← angl. *internationalism*) (1) (Am): spolupráce mezi státy; (MM).

interior, m. (1) pl. (Kol): dámské spodní prádlo, spodky; (JD).

interiorizar, tr/zvrat. (1) (Am): zasvětit; ► např. do rodinných záležitostí; (MM). • (2) zvrat. ~se (Am): informovat se; seznámit se s čími rodinnými záležitostmi; (JD).

intermediar, tr. (1) (Chil): zakročit, vložit se; ► do sporu aj.; (JD).

interprovincial, adj. (1) (Kub): dálkový; př. *ómnibus interprovincial*; (JD).

interregno, m. (1) (Am): interval; (MM).

intertanto, adv. (1) (StřAm, Arg, Chil, Guat, Kub, Mex, Urug): mezitím, zatím; př. *intertanto que llegue el jefe resolveremos algo*; (AM, MM).

intervención, f. (1) (Kub): znárodnění, zestátnění; ► o podniku; (JD).

intervenir, tr. (1) (Kub): znárodnit; (JD).

interviewar, tr. (← angl. *interview*) (1) (Am): dělat s někým rozhovor; ■ Var.: *interviewar*; (MM).

interviewar; viz: *interviewar*; (MM).

entreviú, m., viz. *interview*; (MM).

entrevistar, tr., viz. *interviewar*; (MM).

éntico, -ca, adj., vulg. (1) (Dom: Cibao, Mex): identický; (AM).

intinaraka, (???) (← kič.) (1) (Per): druh zmiije; ► vyskytuje se v peruánských horách; (MM).

intitularse, zvrat. (1) (Kub): jmenovat se; (JD).

intranscendente, adj. (1) (Am): bez významných následků; (2) malicherný, nedůležitý, nevýznamný; (MM).

intratar, tr. (1) (Hond): pohanit, urazit, napadnout; (JD).

intrigar, tr/zvrat. (1) (Am): pletichařit, intrikovat, kout pikle; (2) zvrat. ~se (Am): být zvědavý; (MM).

intrusear, intrusarse, intr/zvrat. (1) (Mex): vetřít se kam; ► do úřadu aj.; (2) neoprávněně vykonávat; ► povolání aj.; (JD).

intruso, adj. (1) (Chil): dotěrný, vtíravý; (JD).

inundadizo, -za, adj. (1) (Am): zaplavovaný, o záplavových oblastech; (MM).

inusado, adj. (1) (Am): neužívaný; řídký, vzácný; nezvyklý, neobvyklý, výjimečný, mimořádný, kromobyčejný; (JD).

invaluable, adj. (← angl.) (1) (Am): nevyčíslitelný, nespočitatelný; (2) neocenitelný; (MM).

invencible, m. (1) (Portor): obyčejná látka; (AM).

inventariar, tr. (1) (Am): vyšetřit, prohlédnout; (JD).

inverna, f. (1) (Per): oplocený pozemek na výkrm dobytka; viz: *invernada*; (AM). • (Per): zimní období; (JD).

invernada, f. (1) (Ven): prudký liják; (2) (Arg, Chil, Kol, Per, Urug): pastviště na vykrmení dobytka; (AM). • (3) (Mex): sklizeň kakaových bobů v období od února do května; (4) **ganado de ~** (Arg, Urug): vykrmený dobytek; (MM).

invernado, m. (1) (Am): zimní období, zima; (JD).

invernar, intr. (1) (Arg, Bol, Chil, Par, Per, Urug): pást dobytek na zimních pastvinách, viz: *invernadas*; (AM).

invernazo, m. (1) (Portor, Dom): období dešťů od července do září; (AM).

inverne, m. (1) (Am): zimní pastva; (JD).

inversionista, m. (1) (Am): investor, vkladatel; (MM).

inversor, m. (1) (Am): investor; (MM).

invierno, m. (1) (StřAm, Ekv, Kol, Ven): období dešťů; (2) (Ven): liják, průtrž mračen; př. *el invierno de anoche fué torrencial*; (AM).

invicto, adj. (1) (Chil): panický; (JD).

invisible, m. (1) (Mex: Yucatán): čepec, čepeček; (AM). • (2) (Arg): sponka do vlasů; (MM).

invitar, tr. (1) (Am): nabídnout, pozvat na; (JD).

invocar, tr. (1) (Chil): vyvolávat duchy; (JD).

involucrar, tr. (1) (Chil): obsahovat, zahrnovat; (JD).

inyectado, -da, adj. (1) (Am): podrážděný, rudý v očích; př. *tiene los ojos inyectados*; (MM).

inyectador, m. (1) (Am): injektor; ► zařízení pro vstříkávání kapaliny; (2) (Mex): zdravotník podávající injekce; ► v rámci svého povolání; (MM).

inyectadora, f., viz: *inyectador*; (AM).

¡ipanola!, citosl. (1) (Ven): to se ví!, samo!; (JD).

ipecacuana, f. (← guar.) (1) (Am): druh rostliny; ► její kořeny se využívají ve farmacii díky léčivým schopnostem zažívání; *Ionidium strictum*; (2) lék z kořenů této rostliny; (MM).

ipegüe, m. (1) (Guat, Salv): bakšiš; ► (Guat): *ipégüel*; (AM, MM).

ipil, m. (1) (Mex): ženská košile; * (JD).

ir, intr. (1) ~ **de brazo, de brazolete** (Mex): vést pod paží, jít, kráčet zavěšen; (2) **van cien** (Arg): vsadím se o sto; (3) **¡como le va!** (Am): to je povedené; (4) ~ **de** (Am): jít ke komu; (5) ~ **la, ~las** (Am): snášet se s kým; (6) ~ **a lo de** (Am): jít ke komu; (7) ~ **al médico, ~ a lo del médico** (Arg); ~ **del médico** (Am): jít k doktorovi; (8) ~ **la pasando** (Mex): protloukat se; (9) **¡que va!** (Kub): co vás, tě vede!, kdepak!; (10) **adonde usted va yo ya vengo** (Mex): já už nejsem dnešní; (11) **¿qué le va, ni qué le viene?** (Mex): co je mu do toho?; (12) **voy y vuelvo** (Am): hned jsem zpátky; (13) **que vaya y vuelva a la tarde** (Mex): ať jde do háje!; (14) **vaya y ...** (Arg): seberte se a ...; (15) **voy a lo tomo** (Am): jdu si to vzít; (JD).

iraca, f. (1) (Kol): klobouk, slamák; (2) **apretarse la ~**; (Kol): prásknout do bot (AM). • (3) (Kol): druh palmy; ► *Carludovica palmata*; (MM).

ira, f. (1) (Kost): druh stromu; ► kvalitní dřevo; *Ulmus mexicanus*, *Ocotea cuneata*; (MM).

iribú, m. (← guar. *urubú*), viz: *urubú*; (MM).

irire, m. (← guar. *iriru*), (1) (Bol): nádoba na pití *chicha* (alkoholický nápoj); * (AM, MM).

irirear, intr. (1) (Bol): konzumovat *chicha* (alkoholický nápoj) z nádoby *irire*; (AM).

iris, m. (1) (Mex): lež; (JD).

irregularidad, f. (1) (Am): vypůjčení; (2) pl. (Mex): čachry, nepořádky v účtech aj.; (JD).

irrelevante, adj. (← angl. *irrelevant*) (1) (Am): na nic; (2) nevhodný, nemístný, nepatřičný; (MM).

irrestricto, adj. (1) (Am): bezpodmínečný, naprostý, neomezený; ► o právu aj.; (JD).

irrigación, f. (1) (Arg, Ekv): zavlažování, zavodňování; (2) zavlažování pomocí rozsáhlých zavodňovacích kanálů; (MM).

irrigar, tr. (1) (Antil, Arg, Bol, Chil, Dom, Ekv, Guat, Mex, Per, Portor, Ven): hnojit; (AM, MM).

irse, zvrat. (1) ~ **a la cobija** (Ven): napadnout, zaútočit odvážně; (2) ~**le arriba a una persona** (Kub): striktně od někoho vyžadovat splnění závazku; (AM). • (3) (Am): vzdát se, odejít; (4) odcestovat, př. *mañana nos vamos de viaje*; (5) odstoupit od hry; ► v karetní hře, položit karty; př. *me voy a barajas, al mazo*; (6) ejakulovat v sexuálním styku; (MM). • (7) ~ **echando** (Kub): odcvátat, odpochodovat; (8) **está que se va** (Kub): má hned v kalhotách; (9) ~ **con todo y reata** (Mex): sebrat všechno, všechny peníze; (JD).

irupé, m. (← guar.) (1) (Bol, Par): guaranijský název pro viktorii královskou; ► druh leknínu, *Victoria regia*; * (MM).

¡Is!, citosl. (1) (Kost): vyjadřuje opovržení, znechucení; fuj! (AM).

isa, f. (1) (Mex): vřed; (JD).

isabelita, f. (1) (Kub): pomec řasnatý; ► druh ryby, *Holacanthus ciliaris*; (2) (Mex): druh ryby; ► *Angelichthys isabelita*; * (MM).

isangas, f., pl. (1) (Per): koše na lovení krevet; (2) (Arg): košíky na rozvážení zboží; (AM).

isaño, m. (1) (Kol, Per): druh rostliny; ► s jedlou hlízou; ■ Syn.: *cubío*; (MM).

cubío; viz: *isaño*; (MM).

iscatón, m. (1) (Mex): bavlna; (2) bělavé chmíří rostlin; (MM).

isclé, m. viz: *ixtle*; (MM).

isica, f., viz: *icí*; (MM).

isipó, m., viz: *icipó*; (MM).

isla, f. (1) (Chil): náplavová půda v okolí řeky; (AM). • (2) (Arg, Mex, Par, Urug): hustý stromový porost na malé ploše; (MM).

isleño, -ña, adj. (1) (Arg): obývající ostrovy na řece Paraná; (2) (Kub, Portor, Ven): původem z Kanárských ostrovů; ► o člověku či věci; (MM).

isoca, f. (← guar. *isoc*) (1) (Arg, Urug): motýlí larva; ► řád *Lepidoptera*; (2) druh housenky; ► škodlivé pro zemědělství; (MM).

isopo, m. (1) (Chil): štětka; ► na holení; (JD).

ispear, tr., vulg. (1) (Arg, Guat): špehovat, vyzvídat; (AM).

istacayota, f. (← nah. *iztac* a *ayotli*) (1) (Mex): druh dýně; ► bělavá slupka; (MM).

istacoate, m. (← nah. *iztac* a *coatl*) (1) (Mex): druh hada; ► jedovatý, s dlouhým, širokým a bělavým tělem; (MM).

istapacle, m. (← nah. *iztac* a *patli*) (1) (Mex): druh rostliny; ► využívaná v lidovém léčitelství, účinky proti průjmům; (MM).

iste, m., viz: *ixtle*; (MM).

istia, f. (1) (Per): výtažek z juky; (AM).

istmeño, adj/subst. (1) (Am): istmický, vztahující se k Panamské šíji; (2) m/f. (Am): obyvatel/ka Panamské šíje; (JD).

isuate, m. (1) (StřAm, Mex): druh palmy; ► vyskytuje se na náhorních plošinách; (MM).

itabo, m. (1) (Ven): úzký přírodní kanál mezi dvěma říčními cestami; ► výraz používaný v deltě řeky Orinoko; (2) (Kub): zaplavené území; (AM).

itacate, m. (← nah. *itacatl*) (1) (Mex): svačina, zásoba jídla, která se obvykle bere s sebou na cesty; (2) **ser amigos del camino, pero no del ~** (Mex): přísloví vysvětluje, že přátelství končí tam, kde začínají zájmy jednotlivce; (AM).

itacayo, m. (1) (Guat): bájný říční skřítek; (AM).

italiano, m. (1) **se hace el** ~ (Am): dělá, že nevidí, neslyší, nerozumí; (JD).

itamo, m. (1) (Kub, Mex): druh divoké rostliny; ► s přesládkou šťávou, využívaná v lidovém léčitelství; *Euphorbia tithymaloides*; ■ Syn.: *popotillo*; (MM).

popotillo; viz: *itamo*; (MM).

itzá, m. (1) (Mex): národ Toltéků; ► obydloval Yucatán; ■ Var.: *maya*; (MM).

maya; viz: *itzá*; (MM).

itzamate, m. (← nah.) (1) (Mex): vlnovec pětimužný; ► druh stromu, *Ceiba pentandra*; (MM).

ixtle, m. (← nah. *ichtli, ixtli*) (1) (Mex): obecný název pro všechny druhy rostlinných vláken; (2) název pro všechny druhy agáve a dalších rostlin, které produkují vlákninu; (3) laso či jiný provaz; (MM).

izarco, -ca, adj. (1) (Mex): s rozdílnými barvami očí; ► o koni; (MM).

izcuinche, m. (← nah. *itzcuintli*) (1) (Mex): prašivý pes; (2) otrhané dítě, pouliční; (MM).

izote, m. (← nah. *izotl*) (1) (StřAm, Mex): druh rostliny; ► s palmovým vzhledem, plody podobné banánu, větve uspořádané do vějíře, kopinaté listy se používají k výrobě rohoží; *Yucca baccata*, *Yucca filamentosa*; (MM).

izque (1) ~ **dice** (Am): prej říká; (JD).

izquierda, f. (1) **echarse uno una cosa a la** ~ (Chil): nenápadně, tajně ukrást; (2) **por la** ~ (Antil): nezákonně se obohatit; (AM). • (3) **no** ~ (Kub): zákaz odbočení vlevo; ► nápis; (JD).

izquierdar, intr. (1) (Am): pustit/dát se vlevo; (JD).

izquierdo, adv. (1) **por la** ~ (Am): nepoctivě; (JD).

4. COMENTARIO DE LA TRADUCCIÓN

En el trabajo de mi tesis final me ocupé de la recopilación de los americanismos y de las voces indígenas más usadas en el español de América correspondientes a las letras iniciales H e I, como parte del Diccionario de Americanismos Checo-Español.

Mi trabajo consistió principalmente en la búsqueda apropiada de los equivalentes checos. Siempre me esforcé en hacer las traducciones de los términos en la forma más clara y precisa, para que cada usuario del diccionario lo comprenda fácilmente y pueda seguir manipulando con ellos. Lo quise conseguir desde el principio haciendo las traducciones lo más cortas posibles, para no saturar a los usuarios con las construcciones oracionales redundantes e innecesarias.

Utilicé tres diccionarios enfocados en el léxico latinoamericano. El Diccionario de americanismos de Augusto Malaret, de Marcos Morínigo y el diccionario español-checo de Josef Dubský.¹

Fue necesario unir todos los significados que aparecen en los tres diccionarios de cada término. Habían muchos vocablos anotados en dos o hasta en los tres diccionarios con un significado igual, parecido o completamente diferente. Los parecidos uní en una explicación clara y unificada y todos los significados diferentes tuve que colocar en orden numeral: (1), (2), (3) etc. Si la explicación no empieza por el número uno, sino mayor, lo quiere avisar que el significado concreto ya fue elaborado en el pasado y que se añade otro nuevo. Se puede ver en el caso de:

hormiga, f. • (3) ser uno una ~ (Arg, Mex): být pracovitý, být pilný jako včelička; (4) ~ **de miel** (Mex): viz: *huitzilera*; (MM).

Seguí el orden de los diccionarios según su importancia escribiendo entre paréntesis las iniciales del nombre de los autores: (AM) Augusto Maralet, (MM) Marcos Morínigo, (JD) Josef Dubský, y si algún significado era idéntico con el del diccionario de AM, ya no había notado que aparece también en los otros.

Para una mejor orientación usé varios signos. Por ejemplo, si aconteció el paso entre los diccionarios, usé el signo: • para dividirlos.

---

¹ Ver la bibliografía.

Para hacer referencia a la explicación enciclopédica utilicé este símbolo: ; ►. Lo usé abundantemente, porque elegí el método de generalizar el término al principio y después especificarlo detrás de este signo para mejor comprensión.

Quedando de la siguiente forma:

hediondillo, m. (1) (Arg): druh rostliny; ► vyskytuje se na severu Argentiny, přisuzují se jí léčivé účinky.

En vez de:

hediondillo, m. (1) (Arg): rostlina s léčivými účinky, která se vyskytuje na severu Argentiny.

Los sinónimos y las variantes, como otra especie léxica, están señalados con el signo: ; ■
Syn.: *hispir*; y ; ■ Var.: *huevear*. Cada sinónimo o variante después anoté a la línea siguiente con la referencia al vocablo originario:

huacanca, f., viz: *guacanco*; ■ Var.: *huacanga*; (AM).

huacanga; viz: *huacanca*; (AM).

En los términos dónde aparece el signo: * agregué la imagen correspondiente en el anexo para su mejor comprensión.

El índice de arriba representa que una frase o una locución tiene más interpretaciones posibles, a pesar de que no se cambia de ningún modo la forma escrita. Lo podemos ver en estos ejemplos:

indio, adj/subst. (10) m. **salírsele a alguien el ~¹** (Arg): chovat se hulvátsky; (11) **salírsele a alguien el ~²** (Arg): naštvat někoho z bezvýznamného důvodu; (MM).

hacer, tr/zvrat. (14) **~se el chico¹** tajit zručnost ve hře; (15) **~se el chico²** předstírat ignoranci; (16) **~se el chico³** předstírat neschopnost; (MM).

En los signos de entre paréntesis he puesto los acortamientos de los países en orden alfabético separados por una coma: (Arg, LaPlat, Ven, Urug), además, en algunos casos se concretiza la región o hasta partes de un estado o ciudad donde es usado dentro del país, (Dom: Cibao, szArg, Ekv: Manabí, zápPer, Ven: Trujillo etc.).

Hubieron casos de falta de las informaciones o las categorías gramaticales en los diccionarios. Entonces me dirigió al Diccionario de americanismos (DA)² que contiene gran cantidad de ellos. Si faltaba la información del país en los diccionarios, en la mayoría de los casos resolví este problema utilizando el acortamiento (Am): que nos explica que se trata de un término usado simplemente en América Latina, sin más especificaciones. Sin embargo apareció un vocablo del origen indígena (aunque el único en mi trabajo) cuyo uso obviamente no se puede localizar a toda la América Latina, ya que se trata de un lugar concreto. Entonces mejor he puesto el signo de la información no encontrada:

ibunché, m. (1) (???): kůže zemřelého indiána; ► obléká si jí náčelník kmene, aby předstíral boha Pillánú; (MM).

La misma situación de no poder encontrar la información debida aconteció con un otro vocablo asimismo. Aquí ya se trató de la falta de la categoría gramatical:

intinaraka, (???). (← kič.) (1) (Per): druh zmije; ► vyskytuje se v peruánských horách; (MM).

En mi tesis trabajé también con dos volúmenes del diccionario de Josef Dubský³. Las expresiones usadas en el habla de América Latina que aparecen en sus diccionarios las dejé siempre en su versión original sin cambiar nada y las añadí a mi trabajo. Por su estilo peculiar de traducción (*habitantear* - vyhýbat se práci jako čert kříži; *habladero* – žbrblání, remcání; *hacha* – filuta, šikula; *harpagón* – hubeňour, vychrtlec; *hecho* – stříknutý, v náladiče, *hediondo* – smrad'och; *hembrón* – prima ženská, š'abajzna; *horita* – hnedlinko; *huelepelo* – připrdelkovač; *huevear* – flákat, ulejvat se ve škole; *pegarse una hula* – zhulákat se; *iluminarse* – mít špičku, namáznout se; *no importa un coco* - nestojí za kozi bobek; *no importa un pico* – na tom houby záleží; *aprender el inglés* – dát do frcu; *izque dice* – prej říká; *hueva* – pitomá kráva – o ženě etc.) puede a veces ser notable la distinción del mío.

No es nada excepcional que en sus diccionarios faltan las informaciones de los países y las categorías gramaticales correspondientes, lo que bastante complicaba mi trabajo.

---

² Asociación de Academias de la Lengua Española, *Diccionario de americanismos*, Lima 2000.

³ *Velký španělsko-český slovník I/A-H* y *Velký španělsko-český slovník II/I-Z* publicados por la editorial Academia en Praga en el año 1993.

Tampoco temió usar numerosos vulgarismos y el estilo coloquial (prej říká, ulejt se ze školy etc.).

Como todos saben muy bien, la búsqueda en Internet puede ser a veces bastante incierta y los datos encontrados de esta manera pueden ser equivocados o hasta engañosos en muchos casos, me esforcé por entender y usar sobre todo los significados de los diccionarios ya mencionados. Si necesité una aclaración más, usé uno o más de estos diccionarios: el diccionario electrónico Lingea Lexicon ⁴, el diccionario de Jiří Chalupa, y el diccionario de la Real Academia Española en Internet⁵. Al principio quería usar Internet solo en último caso pero, como se puede ver en este comentario, al final me facilitó la búsqueda muchas veces. Los enlaces a las páginas de la web los anoté en la bibliografía.

A veces fue necesario mencionar también los términos españoles para la aclaración de la traducción, como la llamada explicación lingüística. Funcionan como la referencia para el usuario. Siempre los puse en cursiva para diferenciar e intensificarlos. Habían casos como: "v Chile se používá *volverse haches y cúes*; hra zvaná *hacha*; obal hnědého cukru (*papelón*); výraz mnohem hrubší než *jalarse*; výsadba *hicacos*; název pro různé pobřežní rostliny podobající se stromu *hicaco*; *yuka* pečená mezi horkými kameny; konzumovat *chicha* (alkoholický nápoj) z nádoby *irire*; etc."

En cursiva están marcadas también las referencias al otro término: "viz: *acu*; viz: *alaco*; etc.", como los sinónimos y las variantes asimismo: "Syn.: *vaquero*; Var.: *huaso*; etc."

Todas las abreviaturas aparecidas son explicadas en la sección de "Abreviaturas utilizadas".

Durante el trabajo me confronté con varias complicaciones en la traducción de los términos a los equivalentes checos. En esta parte del comentario intentaré a describir justamente estas dificultades y explicar los pasos necesarios para obtener un resultado lo más preciso posible.

Con el tiempo se mostró como la mayor complicación la falta de las informaciones adecuadas para poder entender el término. Ya que muy frecuentemente se trataba de las palabras del origen indígena o la denominación de alguna cosa u objeto muy peculiar, para mí era muy difícil poder imaginarlos, así como para la persona ajena e indocta de estas realidades. Fue importante no confiar sólo en mi habilidad de traducir, por lo cual tuve que

---

⁴ *Velký slovník španělsko-český a česko-španělský*, Lingea s.r.o., 2008.

⁵ Ver la bibliografía.

consultar estos términos complejos e intraducibles en los diccionarios especializados o con el dirigente de mi tesis.

Por ejemplo, en el peculiar término indígena **ibunché** donde faltaba la categoría gramatical así como la información del país en que podemos registrarlo. En el diccionario de MM había la siguiente explicación: "*Piel completa de un difunto donde se metía un indio araucano de supuestos poderes mágicos para fingir la voz de su dios Pillánú*". Ya que no pude encontrar una explicación más clara en los diccionarios ni en Internet, me decidí por una traducción literal: "kůže zemřelého indiána (Araukáncé); ► obléká si jí šaman kmene, aby předstíral boha Pillánú", traduciendo "un indio araucano de supuestos poderes mágicos" con una sola palabra checa: "šaman".

Otro término indígena del pueblo araucano es **huinca**, eventualmente **huincá**. En la leyenda se escribe: "*Nombre que los araucanos daban a los soldados españoles, y, en general, a los blancos. Hoy lo aplican con más generalidad a los forasteros*". Siempre quise aplicar un equivalente de una sola palabra en el mejor caso, pero según mi opinión no sería suficiente decir en este caso simplemente: "přistěhovalec" sin explicar la evolución histórica de esta palabra. Por eso usé la explicación:

huinca/huincá, f. (← map.) (1) (Chil): přistěhovalec; ► dříve takto označovali Araukánci španělské vojáky či bělochy obecně; (AM, MM).

La América Latina representa una extensa biodiversidad. Viven allí gran cantidad de diversas especies animales y se pueden encontrar también vegetales únicos. Se reflejó mucho en estos diccionarios, ya que varias especies de animales, plantas, árboles y arbustos forman gran parte de ellos. Muy frecuentemente están agregadas las denominaciones latinas, lo que me ayudó mucho para poder encontrarlos en Internet e imaginar así mejor que aspecto tienen. Algunas imágenes también las añadí al anexo.

Para encontrar los sinónimos checos de las denominaciones latinas mejor me ayudaron dos páginas de la web dedicadas a la dendrología y la zoología - las enciclopedias de Internet⁶. Cada vocablo con el sinónimo checo encontrado había notado en la bibliografía con su enlace de la página web correspondiente. Mas la mayoría de los términos no tienen el equivalente checo y los que lo tienen quedan pocos. Como por ejemplo:

---

⁶ <<http://www.biolib.cz/cz/main/>>
<<http://databaze.dendrologie.cz/>>

hachudo, m. (1) (Kub): sardel sled'ovitá; ► druh sardinky, *Engraulus productus*; (MM).

hachuela, f. (1) (Kub): vlhovec kubánský; ► druh ptáka, ocas ve tvaru sekery; *Dives atrovioleaceus*, Orb.; ■ Syn.: *totí*; * (MM).

higuerillero, m. (1) (Mex): libohlásek bonapartův; ► druh ptáka, *Euphonia hirundinacea*; (MM).

icaco, m. (← taíno *hicaco*) (1) (Kol, Kub, Mex, Ven): zlatoplod slívový; ► druh keře, košatý vzhled, plody podobné švestce, *Chrysobalanus icaco*; (MM).

inocente, m. (1) (Chil, Ekv): avokádo, ► plod hruškovce přelahodného, *Persea gratissima*; * (AM).

itzamate, m. (← nah.) (1) (Mex): vlnovec pětimužný; ► druh stromu, *Ceiba pentandra*; (MM).

Aparecen también los términos sin la denominación latina, sólo en la forma del nombre general:

huistora, f. (1) (Hond, Ekv): želva; (MM).

huaihuachi, m. (← kič.) (1) (Per): veverka; (MM).

A veces, desgraciadamente, no se podía encontrar en Internet su variante latina. Por eso dejé solamente la descripción del aspecto anotada, si había, como en el caso:

hembrita, f. (1) (Hond): druh banánovníku; ► malé plody se slabou slupkou, žluté barvy a jemné chuti; (MM).

huabrasco, m. (1) (Per): druh bromeliovité rostliny; (MM).

huanita, f. (1) (Mex): druh rostliny; ► vyskytuje se v Mexiku, kůra s ozdravnými účinky; (MM).

Otra parte problemática radicó en la traducción de las comidas tradicionales de cada localidad. Para alguien que nunca ha probado o ha visto algo similar era muy difícil imaginarlo como parece y mucho menos que sabor tiene. De nuevo tuve que confiar en la descripción puesta en la explicación y mantenerla casi literalmente.

En versión original: "La **hojald**a de Cuba es una pasta de harina de trigo, mantequilla y azúcar, que se extiende en hojas que luego se hienden paralelamente, y se fríen en manteca. Es cosa muy distinta del hojaldre español". Aquí viene mi traducción:

hojalda, f. (Kub): tradiční pokrm; ► těsto z pšeničné mouky, másla a cukru, které se rozválí a rozkrájí na rovnoměrné plátky a poté smaží na másle či jiném tuku; * (AM).

La palabra **huatia** (huatía) es descrita en ambos diccionarios (AM, MM). La versión de AM dice así: "*Papa, queso y rocotos envueltos en pencas u hojas de achira (Canna) o de chirimoya (Anona), puestos dentro de una concavidad hecha en tierra de labrantío y encima de la cual se hace una pirámide de pequeños trozos de tierra endurecida. Todo se calienta hasta obtener un plato exquisito y sabroso. La huatía es un afamado potaje que se hace con carne de vaca cocida, ají colorado, perejil y zumo de naranja agria. También se hace de carne de cordero usándose en la salsa culantro y ají amarillo. La guatia o huatia es una especie de pachamanca*".

En comparación con la versión de MM que es notablemente más corta y comprensible: "Comida compuesta de papas, queso y ajíes envueltos en hojas verdes de **achira**. Se cuece en un hoyo hecho en la tierra, que antes se ha calentado como un horno".

Para la descripción checa entonces usé la explicación del diccionario MM, porque la del AM tiene demasiados términos que no nos dicen nada. Mi traducción es por eso la siguiente: "tradiční pokrm; ► složený z brambor, sýru a papriky, zabalený v zelených listech *achira*, peče se v předem rozehráté prohlubni v zemi, na které je půda završená do pyramidy".

Otro grupo bastante complejo se compone de varias enfermedades específicas, especialmente de los animales, que en algunos casos no son especificadas, como:

higadilla, f. (2) (Kol): druh ptačí nemoci; (AM).

Se puede aquí por lo menos suponer que se trata de la enfermedad del hígado, ya que por supuesto la palabra es derivada de este término. También existe una palabra muy parecida que está explicada mejor:

higadillo, m. (1) (Kol): druh ptačí nemoci; ► způsobená nahromaděním krve v játrech; (AM).

Más adelante podemos encontrar ciertas enfermedades descritas con sus síntomas. Tampoco fue fácil hacer la descripción sin poder imaginar el significado exacto. Al término **higadón** explicado originalmente de manera siguiente: "Enfermedad aguda de las

aves, con crecimiento exagerado de la cresta", no conseguí encontrar un equivalente, entonces recurrí a la traducción literal otra vez:

higadón, f. (1) (Kol): druh ptačí nemoci; ► projevuje se přehnaným nárůstem hřebínku; (AM).

Igualmente como en el caso de *ijillo*, un vocablo explicado en la versión original:

"Enfermedad que, según creencia popular, contraen las personas que respiran el aire que se pone en contacto con un difunto":

ijillo, m. (1) (Guat): druh nemoci; ► podle obecného přesvědčení se jí nakazí ti lidé, kteří se nacházeli v blízkosti zemřelého; (AM).

En el léxico de una región tan diversa como es la América Latina, tampoco puede faltar el vocabulario de la esfera musical, como parte de la cultura. Así aparecen los instrumentos musicales característicos que tampoco tienen su equivalente apropiado en checo. Entonces fue necesario describir su forma y función:

iguana, f. (1) (Mex): hudební nástroj podobný kytaře; ► sestává z 5-ti dvojitých strun; (AM).

huacrahuacra, f. (← kič. *huacra*) (1) (Per): druh trumpety ze zvířecího rohu; (AM).

huanca, f. (1) (Ven): indiánský hudební nástroj; ► druh trubky ze stvolu, asi 60 cm dlouhá a s 8 cm v průměru, na horním konci je přilepený roh zabalený do kůže zvířete *vicuña*, přes který se přenáší vzduch; (AM).

Una complicación apareció con el verbo **igualar**: "Conocer el músico los equisonos en las cuerdas". La palabra "equísono" no conoce ni el diccionario de la RAE. Por eso tuve que acudir a Internet⁷ y después de una larga búsqueda conseguí la averiguar que se trata de un término musical especializado, más precisamente referido a la guitarra. Significa que es la situación cuando se toca la misma nota en varias cuerdas del instrumento. Entonces deduje que el significado sería:

---

⁷ <<http://www.clasesdemusicavivar.com/joomla/index.php/tutoriales/52-afinacion-guitarra>>

igualar, intr/zvrat. (1) (Arg): schopnost hudebníka rozpoznat jednu notu na rozdílných strunách; (AM).

Para la traducción del término "clearing house" tuve que buscar ayuda en el diccionario de Internet⁸ de palabras extranjeras donde la explicación aparece más detallada.

house, f. (← angl. *house*); (1) **clearing** ~ (Am): anglický výraz pro bankovní instituci; ► bezhotovostní vyrovnání pohledávek a závazků, obvykle mezi peněžními institucemi; (MM).

También tuve que confrontarme con un número considerable de las locuciones y las frases hechas. Mi intención fue encontrar la frase hecha checa correspondiente que tenga el significado idéntico al español que podría conseguir también gracias a la presencia de una frase hecha sinonímica:

hoja, f. • (6) pl. **ser más ~s que almuerzo/ser más las ~s que los tamales** [Š: *mucho ruido y pocas nueces*] (StřAm, Kol, Per): mnoho povyku pro nic; (AM).

hoyo, m. (2) pl. **hacer ~s donde hay tuzas** (Mex): přenes. objevit Ameriku, vymyslet trakař; (MM).

huincha, f. (← kič.) (17) **huincha!** (Chil): ve významu tůdle, až naprší a uschne, ani náhodou; (AM).

indio, -dia, adj/subst. (5) **conforme es el ~, es la maleta** (Kol): jaký pán, takový krám, jablko nepadá daleko od stromu; (AM).

iraca, f. (2) **apretarse la ~**; (Kol): prásknout do bot (AM).

imbornal, m., pl. (1) **echar, ir, irse por los ~s** (Kol, Mex, Portor, Ven): mlet páté přes deváté, plácet nesmysly;

En cambio habían frases hechas sin una buena comprensión de sus significados. De nuevo me ayudó Internet⁹, como en el caso de este refrán popular: “La sogá rompe siempre por lo más delgado”. Yo misma no lo conocía pero comprendí que esta frase señala que lo

---

⁸ <<http://www.islo.cz/slovník-cizich-slov/?word=clearing+house>>

⁹ <<http://refranes.celeberrima.com/refranes-populares/refranes-populares-la-soga-siempre-se-rompe-por-lo-mas-delgado/>>

fuerte prevalecerá sobre lo débil y que también aconseja cuidar los detalles, deduje, que se trataría de:

huevo, m. • (31) la desgracia de un ~ es chocar con una piedra (Portor, Dom): lidové přísloví poukazující na převahu silného nad slabým a upozorňující na nutnost dbát maličkostí; (AM).

Algunas veces fue realmente difícil encontrar un significado correcto. Comprendí que crear un diccionario no es un trabajo fácil. No es suficiente sólo conocer el idioma, sino que también hay que tener un sentimiento lingüístico y ser conocedor de las realidades. Mis imperfecciones del conocimiento y la falta de experiencias con la traducción las sentí muchas veces.

5. CONCLUSIÓN

El objeto de esta tesis ha sido traducir todos los vocablos relacionados con el habla en la América Latina encontrados en los diccionarios ya mencionados y componer así la parte del diccionario de americanismos checo con las palabras que inician con las letras H e I.

Durante el trabajo, que me pareció después de algún tiempo largo y extenso por la imposibilidad de traducir un vocablo, he aprendido muchas cosas. Tanto en cuanto a la formación como en la práctica de la traducción. Llegué a la conclusión de que el proceso de componer un diccionario es una misión bastante responsable y minuciosa. Dura mucho tiempo encontrar una traducción correcta y plena en muchos casos. Especialmente cuando el traductor tiene que ser dependiente de pocas fuentes, generalmente en la situación de traducir algunos vocablos de una esfera muy específica, donde faltan las experiencias propias y las informaciones sobre ellos. Creo que es el caso de este trabajo, porque traducir las palabras poco imaginables para mí fue en algunos casos casi imposible. Los términos de las esferas más complicadas para mí los he mencionado ya en el comentario de la traducción.

Me sorprendió generalmente la gran cantidad de denominaciones de tantos animales y plantas. Por ejemplo, he constatado que existen varias posibilidades para llamar a "la llama" que es un animal habitual en ese paraje. Ya que la América Latina es muy rica en diversas especies de flora y fauna, se refleja mucho en estos diccionarios. Lo demuestra muy bien el hecho de que registré en ellos más de 120 expresiones de animales o plantas, que considero como un gran número cuando tomamos en cuenta que se trata solamente de las palabras que empiezan por H e I.

Aparecen también numerosas frases hechas que frecuentemente no pude encontrar en ninguna otra fuente, lo que demuestra que son peculiares para esa región, y las denominaciones de muchas comidas o alimentos.

En lo que se refiere a mí puedo decir con seguridad que este trabajo me enriqueció bastante y no hay más remedio que tener esperanza de enriquecer con mi trabajo también a los futuros usuarios algún día. La oportunidad de participar en la creación de una obra tan extensa ha sido una experiencia significativa para mí.

6. RESUMEN

Esta tesis final formará una parte de un diccionario de americanismos que se llama el *Diccionario de Americanismos*. Se trata de un diccionario bilingüe español-checo. Esta parte contiene aproximadamente 870 vocablos que empiezan con la letras H e I. Los lemas están recogidos de los diccionarios de *Augusto Malaret*, *Marcos Morínigo* y *Josef Dubský*.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce bude součástí Slovníku amerikanismů. Jedná se o překladový slovník ze španělského jazyka do českého. Tato část obsahuje přibližně 870 hesel, které začínají písmeny H a I. Hesla jsou vybrána ze slovníků *Augusta Malareta*, *Marcose Moríniga* a *Josefa Dubského*.

7. ANEXO

hacamari¹⁰

harriero¹¹

huiña¹²

hormiguero¹³

¹⁰ <<http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/19399>>

¹¹ <http://www.flickr.com/photos/michel_giraud-audine/5643483973/>

¹² <<http://listas.20minutos.es/lista/fauna-americana-226863/>>

¹³ <<http://www.flickr.com/photos/35291717@N00/2187518049/>>

ibirá - pitá¹⁴

irupé¹⁵

isabelita¹⁶

inocente¹⁷

¹⁴ <<http://www.flickr.com/photos/tsujima/5157745413/>>

¹⁵ <<http://www.flickr.com/photos/imichalova/84834580/>>

¹⁶ <<http://www.flmnh.ufl.edu/fish/gallery/Descript/angelQueen/angelqueen.htm>>

¹⁷ <<http://www.drplanta.com/tag/perea-gratissima/>>

habanera¹⁸

ipil¹⁹

El ipil

hoyador²⁰

irire²¹

¹⁸ <<http://www.carmenopera.ws/page2.html>>

¹⁹ <<http://www.foro-creativo.com/viewtopic.php?f=58&t=5116>>

²⁰ <http://www.unperiodico.unal.edu.co/uploads/pics/UN_Periodico_130_1_17.jpg>

²¹ <http://wiki.sumaqperu.com/es/Archivo:Chicha_de_jora_1.jpg>

hachuela²²

huiztlacuache²³

huatía²⁴

hojalda²⁵

²² <<http://www.oiseaux.net/photos/carol.edwards/cuban.blackbird.2.html>>

²³ <<http://www.flickr.com/photos/16349836@N08/6775110243/>>

²⁴ <<http://escaleraalsotano.blogspot.com/2008/05/imagenes-del-celular.html>>

²⁵ <<http://escaleraalsotano.blogspot.com/2008/05/imagenes-del-celular.html>>

8. ANOTACIÓN

Autor:	Pavína Novotná
Název katedry a fakulty:	Katedra romanistiky FF UP
Název bakalářské práce:	El diccionario de los americanismos; las letras H, I en los diccionarios de AM, MM, JD
Vedoucí bakalářské práce:	prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.
Počet stran:	57
Počet znaků:	119 574
Počet příloh:	1 CD
Počet titulů použité literatury:	6
Klíčová slova:	slovník, amerikanismy, překlad, španělsko-český, Latinská Amerika

Charakteristika:

Cílem této bakalářské práce bylo přeložit hesla, která se vyskytují ve slovnících *AM*, *MM*, *JD*, z jazyka španělského do jazyka českého. Jsou zde zahrnuty všechna hesla písmen H a I. Kromě daných hesel, která tvoří část slovníku, se v této bakalářské práci nachází také vysvětlení problematických částí překladu.

ANNOTATION

Author:	Pavĺina Novotná
Name of department and faculty:	Department of the Romance Studies at the Philosophical Faculty
Title:	Latin American Dictionary; the letters H, I in dictionary of AM, MM, JD
Thesis supervisor:	Prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.
Number of pages:	57
Number of characters:	119 574
Number of attachments:	1 CD
Number of used sources of literature:	6
Keywords:	dictionary, americanisms, translation, Spanish – Czech, Latin America

Thesis character:

The objective of this thesis was to translate subject words that are occurring in dictionaries *AM*, *MM*, *JD* from Spanish into Czech. There are included all subject words beginning with letters H and I. In this thesis, except of existence of subject words, there is situated the explanation of questionable parts of the translation too.

9. BIBLIOGRAFÍA

Asociación de Academias de la Lengua Española, *Diccionario de americanismos*, Lima 2000.

DUBSKÝ, J.: *Velký španělsko-český slovník I/A-H*, Praha: Academia, 1993.

DUBSKÝ, J.: *Velký španělsko-český slovník II/I-Z*, Praha: Academia, 1993.

CHALUPA, J.: *Španělsko-český, česko-španělský slovník*, Praha: FIN PUBLISHING, 2008.

MALARET, A.: *Diccionario de americanismos*, Buenos Aires: Emecé Editores, 1946.

MORÍNIGO, M. A.: *Diccionario de americanismos*, Buenos Aires: Muchnik Editores, 1966.

Recursos de Internet:

<http://rae.es/rae.html>

<http://www.wikipedia.org/>

<http://www.google.es/>

<http://www.google.cz/>

<http://es.yahoo.com/>

<http://www.slovník.seznam.cz/>

<http://databaze.dendrologie.cz/>

<http://www.biolib.cz/cz/main/>

Otros recursos:

El diccionario electrónico *Velký slovník španělsko-český a česko-španělský*, Lingea s.r.o., 2008.

Enlaces de las páginas de la web utilizadas:

(hacha)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id127031/>>

[consulta: 25/04/2012]

(hachudo)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id140762/>>

[consulta: 25/04/2012]

(hachuela)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxonposition/id29444/>>

[consulta: 25/04/2012]

(hallarín)

<<http://database.dendrologie.cz/index.php?menu=5&id=29416>>

[consulta: 25/04/2012]

(harriero)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id22366/>>

[consulta: 25/04/2012]

(hediondo)

<<http://database.dendrologie.cz/index.php?menu=5&id=14454>>

[consulta: 25/04/2012]

(higuerillero)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id28446/>>

[consulta: 25/04/2012]

(hormiguero)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id31899/>>

[consulta: 25/04/2012]

(huiztlacuache)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id36988/>>

[consulta: 25/04/2012]

(hurón)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id35102/>>

[consulta: 25/04/2012]

(ibirá-pitá)

<<http://botanika.wendys.cz/cizi/rostlina.php?318>>

[consulta: 25/04/2012]

(icaco)

<<http://botanika.wendys.cz/cizi/rostlina.php?2>>

[consulta: 27/04/2012]

(ingá)

<<http://botanika.wendys.cz/cizi/rostlina.php?34>>

[consulta: 27/04/2012]

(inocente)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id207615/>>

[consulta: 27/04/2012]

(irupé)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id61619/>>

[consulta: 27/04/2012]

(isabelita)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id156862/>>

[consulta: 27/04/2012]

(itzamate)

<<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id163692/>>

[consulta: 27/04/2012]

Recursos de anexo:

(hacamari – imagen)

<<http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/19399>>

[consulta: 13/04/2012]

(harriero – imagen)

<http://www.flickr.com/photos/michel_giraud-audine/5643483973/>

[consulta: 13/04/2012]

(huiña – imagen)

<<http://listas.20minutos.es/lista/fauna-americana-226863/>>

[consulta: 14/04/2012]

(hormiguero – imagen)

<<http://www.flickr.com/photos/35291717@N00/2187518049>>

[consulta: 14/04/1012]

(ibirá-pitá – imagen)

<<http://www.flickr.com/photos/tsujima/5157745413/>>

[consulta: 14/04/1012]

(irupé – imagen)

<<http://www.flickr.com/photos/imichalova/84834580/>>

[consulta: 14/04/2012]

(isabelita – imagen)

<<http://www.flmnh.ufl.edu/fish/gallery/Descript/angelQueen/angelqueen.htm>>

[consulta: 14/04/2012]

(inocente – imagen)

<<http://www.drplanta.com/tag/perea-gratissima/>>

[consulta: 14/04/2012]

(habanera – imagen)

<<http://www.carmenopera.ws/page2.html>>

[consulta: 14/04/2012]

(ipil – imagen)

<<http://www.foro-creativo.com/viewtopic.php?f=58&t=5116>>

[consulta: 14/04/2012]

(hoyador – imagen)

<http://www.unperiodico.unal.edu.co/uploads/pics/UN_Periodico_130_1_17.jpg>

[consulta: 14/04/2012]

(irire – imagen)

<http://wiki.sumaqperu.com/es/Archivo:Chicha_de_jora_1.jpg>

[consulta: 14/04/2012]

(hachuela – imagen)

<<http://www.oiseaux.net/photos/carol.edwards/cuban.blackbird.2.html>>

[consulta: 20/04/2012]

(huiztlacuache – imagen)

<<http://www.flickr.com/photos/16349836@N08/6775110243/>>

[consulta: 20/04/2012]

(huatía – imagen)

<<http://escaleraalsotano.blogspot.com/2008/05/imagenes-del-celular.html>>

[consulta: 20/04/2012]

(hojalda – imagen)

<<http://www.hispanickitchen.com/profiles/blog/list?tag=hojalda>>

[consulta: 20/04/2012]